

Styret i LIVSFORSIKRINGSSSELKAPET NORDEA LIV NORGE AS
Postboks 7078
5020 BERGEN

VÅR REFERANSE
21/5855

DERES REFERANSE

DATO
12.09.2022

Tilsynsrapport

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i Livsforsikringsselskapet Nordea Liv Norge AS (heretter Nordea Liv) 23. og 24. september og 21. oktober 2021. Formålet med tilsynet var gjennomgang av foretakets system for styring og kontroll, tekniske avsetninger samt risikoeksponering og kapitalisering.

Til grunn for tilsynsrapporten ligger Finanstilsynets foreløpige rapport av 9. mars 2022 og styrets svar mottatt 30. mai 2022.

Finanstilsynet har følgende merknader etter tilsynet:

1. FORHOLD KNYTTET TIL RISIKONIVÅ OG KAPITALISERING

Finansiell stilling

Markedsuroen som fulgte utbruddet av covid-19-pandemien, medførte et betydelig fall i markeds-kurser og renter. Nordea Livs solvenskapitaldekning uten overgangsregler falt med om lag 54 prosentpoeng i første halvår 2020, men fallet er siden reversert. Finanstilsynet fremhevet i foreløpig rapport at det fortsatt er stor usikkerhet i markedene i etterkant av covid-19-pandemien og på bakgrunn av Russlands invasjon av Ukraina. Krigen øker generelt også risikoen for cyberangrep og dermed den operasjonelle risikoen.

Finanstilsynet registrerte at foretakets solvenskapitaldekning i vesentlig grad påvirkes av forventet fortjeneste knyttet til fremtidige premier. Den forventede fortjenesten er i vesentlig grad knyttet til forutsetninger om fremtidig lønnsomhet for ettårige risikoprodukter, hvor de tekniske avsetningene beregnes med forutsetninger om fornyelse av kontrakten. Forventede fortjenestemarginer for produktet fondskonto bidrar også i vesentlig grad til foretakets ansvarlige kapital. Både de ettårige risikoproduktene og fondskontoproduktet er individuelle produkter. Finanstilsynet påpekte at foretakets solvenskapitaldekning vil kunne påvirkes vesentlig av endringer i konkurransesituasjonen eller andre forhold som kan føre til økt avgang eller redusert lønnsomhet for disse produktene. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport om styrets vurdering av foretakets finansielle stilling.

Det følger av styrets svar at foretakets solvenskapitaldekning uten overgangsregler er volatil og spesielt sensitiv for endringer i rentekurven som følge av foretakets langsiktige garanterte forpliktelser. Styret vurderer at en veldiversifisert produktportefølje bidrar til å redusere risikoen

knyttet til foretakets finansielle stilling og viser til at Nordea Liv følger en klart definert forretningsstrategi med fokus på unit-link- og risikoprodukter som i liten grad påvirkes av uro i finansielle markeder. Styret vurderer at foretakets system for risikostyring sikrer at foretaket til enhver tid opprettholder en forsvarlig solvenskapitaldekning og tilfredsstiller regulatoriske krav. Finanstilsynet tar til etterretning at styret har økt nivået for når utbytte kan utbetales basert på solvenskapitaldekningen uten overgangsregler.

Nærmere om eksponering mot næringseiendom

Kollektivporteføljens samlede eksponering mot eiendom (direkte og indirekte gjennom obligasjoner, utlån og aksjer) har økt over tid. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport om styrets vurdering av om eksponeringen mot næringseiendom utgjør en konsentrasjonsrisiko.

Finanstilsynet tar til etterretning at styret vurderer at konsentrasjonsrisikoen er begrenset.

2. FORHOLD KNYTTET TIL STYRING OG KONTROLL

2.1 Overordnet styring og kontroll

2.1.1 Strategi og overordnede retningslinjer

Risikostrategi mv.

Risikoappetitt og risikotoleransegrenser

Etter Finanstilsynets oppfatning bør styrets risikoappetitt og risikotoleransegrenser forankres i foretakets overordnede risikostrategi og gjennomføres i underliggende strategier (for eksempel kapitalforvaltningsstrategien og forsikringsstrategien) slik at disse fungerer som et styringsverktøy for styret. Finanstilsynet stilte i foreløpig rapport spørsmål ved om styrets etablerte risikoappetitt i tilstrekkelig grad var reflektert i foretakets underliggende strategidokumenter.

Finanstilsynet registrerte at det for enkelte risikoer/kriterier ikke var etablert konkrete mål/rammer for når det skal gjennomføres tiltak. Det syntes videre å være områder hvor "rødt lys" ikke medførte umiddelbare tiltak. Finanstilsynet stilte spørsmål ved om styret gjennom det etablerte risikoappetitt-rammeverket hadde definert en klar risikoappetitt og risikotoleransegrenser for alle vesentlige risikoområder og om rammeverket sikret rettidig oppfølging/tiltak. Finanstilsynet registrerte imidlertid at det under tilsynet ble uttalt at flere deler av foretakets risikoappetitt-rammeverk var under revisjon/videreutvikling.

Finanstilsynet registrerte at et av risikomålene for markedsrisiko var Solvens II-avsetninger for garanterte produkter relativt til regnskapsmessige avsetninger. Finanstilsynet stilte spørsmål om det er mer hensiktsmessig å etablere risikomål basert på samlet renterisiko. Finanstilsynet la i foreløpig rapport til grunn at foretaket har etablert en klar overordnet strategi for balansestyring (ALM). Finanstilsynet registrerte at dette var berørt i styrende dokumenter for gruppen, men stilte spørsmål ved gjennomføringen i Nordea Liv. Etter Finanstilsynets oppfatning bør mål for balansestyring gi klare føringer for foretakets kapitalforvaltningsstrategi og bufferkapitalstrategi.

Finanstilsynet registrerte at klimarisiko ikke var inkludert i foretakets etablerte risikoappetitt-rammeverk. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret redegjøre for eventuelle planer for å inkludere klimarisiko i risikoappetitt-rammeverket.

Styret viser i sitt svar til at foretaket hadde igangsatt en revisjon av risikoappetitrammeverket da det stedlige tilsynet ble gjennomført. Bakgrunnen var at foretaket på enkelte områder vurderte at risikoappetitten ikke var tilstrekkelig definert. Dette gjaldt blant annet markedsrisiko knyttet til garanterte forpliktelser, forsikringsrisiko og bærekraftsrisiko. Finanstilsynet registrerer at oppdatert risikoappetitrammeverk ble vedtatt av styret i desember 2021.

Det følger av styrets svar at styret vurderer at risikoappetitrammeverket, sett i sammenheng med kapitalforvaltningsstrategien og vedtatte investeringsrammer, gir føringer for balansestyringen. Finanstilsynet registrerer at risikoappetitrammeverket knyttet til produkter med rentegaranti er endret med mål/rammer basert på solvenskapitalkravet for markedsrisiko.

Finanstilsynet registrerer at styret vurderer at risikoappetitrammeverket dekker de vesentligste risikoene foretaket er eksponert for, med klart definert risikotoleransegrenser. Styret opplyser at det for enkelte risikoer foreløpig ikke er etablert konkrete mål/rammer. Dette gjelder hovedsakelig forretningsrisiko og ESG-risiko. For disse områdene har foretaket definert kvalitative utsagn som angir risikotoleranse, men Finanstilsynet registrerer at styret også vil vurdere å fastsette kvantitative mål/rammer.

Finanstilsynet tar til etterretning at styret vurderer at risikoappetitrammeverket er godt forankret i foretaket.

Kapital- og beredskapsplan mv.

Finanstilsynet registrerte i foreløpig rapport at det fulgte av foretakets retningslinjer at dersom Nordea Livs solvenskapitaldekning uten overgangsregelen for tekniske avsetninger faller under ■■■ prosent skal det ikke betales utbytte. Dersom solvenskapitaldekningen faller under ■■■ prosent, skal det innen én uke utarbeides en handlingsplan. Finanstilsynet registrerte i foreløpig rapport at denne rammen gjaldt solvenskapitaldekningen med overgangsregelen. Finanstilsynet påpekte at det er liten sannsynlighet for at foretakets solvenskapitaldekning med overgangsregelen per dato vil falle under dette nivået. Dette fremgår også av foretakets egenvurdering av risiko og solvens (ORSA) for 2021. Finanstilsynet registrerte imidlertid at ingen reversert/omvendt stresstest var gjennomført i ORSA for solvenskapitaldekningen med overgangsregelen. I ORSA var det heller ingen vurdering av om etablerte kapitalmål er tilstrekkelige. Finanstilsynet er av den oppfatning at Nordea Liv i sin risikostyring bør legge til grunn solvenskapitaldekningen uten overgangsregelen.

Det var uklart for Finanstilsynet om det skal vurderes tiltak utover å stoppe utbytte når solvenskapitaldekningen uten overgangsregelen faller under ■■■ prosent. Finanstilsynet forventer at tiltak gjennomføres før foretakets solvenskapitaldekning uten overgangsregelen faller under 100 prosent. Finanstilsynet registrerte fra mottatt dokumentasjon at foretakets balansestyringskomite har diskutert om det bør etableres flere terskelnivåer i foretakets handlingsplan. Etter Finanstilsynets vurdering bør det gjennomføres.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret vurderer at foretakets risikostyring er innrettet mot solvenskapitaldekningen uten overgangsregler. Styret vurderer samtidig at effekten av overgangsreglene bør reflekteres i foretakets retningslinjer for kapitalisering slik at det ikke gjennomføres suboptimale tiltak som følge av forbigående markedsuro. Finanstilsynet tar til etterretning at foretaket skal utarbeide en langsiktig handlingsplan dersom solvenskapitaldekningen uten overgangsregler faller under ■■■ prosent med det formål å sikre at foretaket etterlever foretakets

kapitalmål etter hvert som overgangsregelen fases ut. Finanstilsynet tar til etterretning at foretaket i desember 2021 økte kapitalmålet. Dette var basert på en definert stresstest som foretaket skal tåle før solvenskapitaldekningen uten overgangsregler faller under nivået som utløser utarbeidelse av ovennevnte handlingsplan.

Foretakets beredskapsplan følger av ORSA-rapporten, herunder vedlegg med oversikt over mulige tiltak, generelle beskrivelser av hvor effektive tiltakene er og anslag for gjennomføringstid. Finanstilsynet er av den oppfatning at foretaket bør utarbeide en gjenopprettingsplan basert på regelverket som gjelder for banker og krav som vurderes for forsikringsforetak i den pågående evalueringen av Solvens II-rammeverket.

Det følger av styrets svar at styret tar Finanstilsynets innspill til etterretning og vil vurdere å inkludere elementer fra regelverket som gjelder for banker samt de krav som er foreslått i den pågående evalueringen av Solvens II-rammeverket. Finanstilsynet legger til grunn at Nordea Liv etablerer en slik gjenopprettingsplan.

Grupperetningslinjer

Prosess mv.

Grupperetningslinjer må vedtas som egne styrende dokumenter i relevante datterforetak. Styret og ledelsen i datterforetaket har et selvstendig ansvar for å vurdere om grupperetningslinjene må tilpasses virksomheten i datterforetaket. Finanstilsynet la til grunn at sentrale retningslinjer i gruppen er vedtatt som styrende dokumenter også i Nordea Liv. Finanstilsynet registrerte at styringsstrukturen i gruppen er kompleks med føringer fra bankkonsernet og forsikringsgruppen. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret redegjøre nærmere for prinsippene som legges til grunn når grupperetningslinjer vurderes og vedtas, herunder hvordan en sikrer at retningslinjene i tilstrekkelig grad er tilpasset Nordea Livs virksomhet.

Finanstilsynet registrerer at styret i sitt svar bekrefter at foretaket har etablert prosesser for å vurdere om grupperetningslinjer passer for Nordea Livs virksomhet. Finanstilsynet tar styrets redegjørelse om foretakets prinsipper og prosesser til etterretning.

Gjennomføring av grupperetningslinjer mv.

Finanstilsynet registrerte at det foreligger omfattende retningslinjer mv. for gruppen. Finanstilsynet oppfattet generelt at gjennomføringen av disse retningslinjene i Nordea Liv i mindre grad er dokumentert gjennom foretaksspesifikke retningslinjer, rutiner og instruksjoner. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport om styrets vurdering av om det er behov for videreutvikling av foretaksspesifikke retningslinjer i alle vesentlige deler av organisasjonen blant annet for å redusere nøkkelpersonrisiko.

Det følger av styrets svar at grupperetningslinjene for mange områder er på et overordnet nivå som forutsetter at foretaket lager foretaksspesifikke retningslinjer i form av rutiner. Styret uttaler at de detaljerte rutinene er utarbeidet hvor dette er hensiktsmessig for å sikre ensartet gjennomføring og kontrollmulighet av oppgaven. Finanstilsynet kan ikke se at styret i sitt svar direkte tar stilling til Finanstilsynets generelle oppfatning etter tilsynet om at gjennomføringen av grupperetningslinjene i Nordea Liv i mindre grad er dokumentert gjennom foretaksspesifikke retningslinjer, rutiner og instruksjoner. Finanstilsynet legger til grunn at styret sikrer at det foreligger foretaksspesifikke retningslinjer, rutiner og instruksjoner for alle vesentlige deler av virksomheten.

2.1.2 Organisering og ansvarsforhold

Funksjonell organisering i gruppen – beslutningsprosesser

Finanstilsynet la til grunn at Nordea Liv er integrert i gruppen på en slik måte at det ikke er risiko for at det blir fattet beslutninger som ikke er i Nordea Livs interesse. Vesentlige forhold som berører Nordea Livs virksomhet, må formelt og reelt vurderes og besluttes av Nordea Livs styre og ledelse. Finanstilsynet oppfattet under tilsynet at det i liten grad er etablert en funksjonell organisering i gruppen som overlapper den juridiske strukturen, men at det er etablert enkelte felles komiteer i gruppen. Finanstilsynet ba styret redegjøre for beslutningsprosessene innen gruppen og hvordan Nordea Livs uavhengighet ivaretas. Finanstilsynet ba styret særskilt redegjøre for hvordan interessekonflikter håndteres.

Finanstilsynet registrerer at styret vurderer at vesentlige forhold som berører foretakets virksomhet, formelt og reelt blir besluttet av Nordea Livs styre og ledelse. Styret bekrefter at den funksjonelle organiseringen kun i liten grad overlapper den juridiske strukturen. Finanstilsynet tar til etterretning at beslutninger i felles komiteer i gruppen ikke gis direkte virkning for Nordea Liv og at styret derfor vurderer at det er lav risiko for interessekonflikter.

Styret

Styret og ledelsens involvering i beregning av tekniske avsetninger

Finanstilsynet er av den oppfatning at styret og ledelsen på overordnet nivå må ta stilling til foretakets beregning av tekniske avsetninger, herunder sentrale forutsetninger for beregningene. Finanstilsynet forstod det slik at styret og styrets risikoutvalg ble involvert i forutsetningene etter at de er fastsatt. Finanstilsynet bemerket at styret må ta stilling til sentrale nye eller endrede forutsetninger før de gjennomføres. Finanstilsynet ba styret redegjøre for sin involvering i fastsettelsen av sentrale forutsetninger i beregningene av forsikringstekniske avsetninger.

Det følger av styret svar at sentrale forutsetninger besluttet av foretakets parameterkomite, samt metodikk for fastsettelse av forutsetningene, gjennomgås i styrets risikoutvalg. Finanstilsynet registrerer at foretaket fra 2022 har etablert en praksis hvor sentrale forutsetninger gjennomgås i styrets risikoutvalg som gir innspill på metodikk og vurderinger, før de gjennomføres i beregningene. Styret fremhever at utvalgets innspill referatføres og følges opp gjennom utvalgets handlingslogg og forankres i styret ved at referatet gjennomgås i påfølgende styremøte. Styret opplyser at plan for fremtidige ledelsestiltak gjennomgås i styrets risikoutvalg og godkjennes formelt av styret. Finanstilsynet legger til grunn at styret i plenum gjør en realitetsvurdering av sentrale forutsetninger i beregningen av forsikringstekniske avsetninger.

Kontrollfunksjoner i andrelinjen

Retningslinjer og instruks mv.

Finanstilsynet mottok instruks for risikostyringsfunksjonen og aktuarfunksjonen vedtatt av styret i Nordea Life Holding AB. Finanstilsynet la i foreløpig rapport til grunn at funksjonene ikke er ansvarlig (eier) av retningslinjer/instruks for egen funksjon.

Det følger av styrets svar at funksjonene har et ansvar for at instruksene blir vedlikeholdt, og at det innebærer et eget ansvar for å legge fram forslag til eventuelle endringer for styret og bidra til at styret jevnlig reviderer instruksene. Finanstilsynet legger til grunn at dette ikke innebærer at

funksjonene er ansvarlig (eier) av retningslinjer/instrukser for egen funksjon. Finanstilsynet vurderer at daglig leder bør være ansvarlig for slike instrukser/funksjonsbeskrivelser.

Finanstilsynet mottok ikke personlige stillingsinstrukser for lederne av ovennevnte funksjoner. Finanstilsynet er av den oppfatning at det bør foreligge slike personlige stillingsinstrukser for klart å definere hva som er arbeidsoppgavene, særlig for å hindre at det oppstår interessekonflikter.

Finanstilsynet tar til etterretning at foretaket i løpet av 2022 vil etablere personlige stillingsinstrukser.

Det følger av foretakets retningslinjer at alle identifiserte interessekonflikter skal dokumenteres og Finanstilsynet registrerte at kontrollfunksjonenes uavhengighet er identifisert som en mulig interessekonflikt av foretaket. Finanstilsynet forutsatte i foreløpig rapport at kontrollfunksjonenes uavhengighet jevnlig vurderes.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at det er etablert en prosess for årlig revisjon av identifiserte interessekonflikter og at dette inkluderer vurdering av kontrollfunksjonenes uavhengighet.

Risikostyringsfunksjonen

Finanstilsynet registrerte at det fulgte av mottatte grupperetningslinjer at leder av risikostyringsfunksjonen er medlem av ledergruppen og blant annet ansvarlig for å foreslå og delegere rammer knyttet til risikoappetitrammeverket. Finanstilsynet ba styret redegjøre nærmere for hva dette innebærer.

Det følger av styrets svar at leder av risikostyringsfunksjonen er medlem av ledergruppen, men har ikke beslutningsmyndighet/stemmerett. Styret ser det som hensiktsmessig at leder av risikostyringsfunksjonen deltar i ledergruppens arbeid for å ha innsikt i sentrale prosesser, vurderinger og beslutninger, samt bidra til å sikre at helhetlig risikostyring integreres i den generelle virksomhetsstyringen. Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret er ansvarlig for å delegere og fastsette rammer og at kontrollfunksjonene i andrelinjen utvikler og vedlikeholder risikoappetitrammeverket, herunder foreslår endringer overfor styret.

Aktuarfunksjonen

Aktuarfunksjonen i Nordea Liv er organisatorisk underlagt leder av risikostyringsfunksjonen. Finanstilsynet mener at leder av den enkelte kontrollfunksjon organisatorisk bør være direkte underlagt daglig leder, men Finanstilsynet har akseptert at aktuarfunksjonen og risikostyringsfunksjonen integreres i samme organisatoriske enhet så lenge dette ikke innebærer interessekonflikter. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret redegjøre for hvordan det sikrer at foretakets organisering av aktuarfunksjonen ikke innebærer interessekonflikter.

Styret viser i sitt svar til foretakets generelle prosesser for vurdering av interessekonflikter. Finanstilsynet registrerer at styret bekrefter at det ikke er blitt avdekket interessekonflikter knyttet til organisering av aktuarfunksjonen.

Lederen av den enkelte funksjon bør uansett organisering ha fullmakt og plikt til å rapportere direkte til daglig leder og styret. Finanstilsynet registrerte at dette følger av funksjonens instruks. Finanstilsynet la til grunn at leder av aktuarfunksjonen legger frem aktuarfunksjonens rapporter for

styrets risikoutvalg og for styret i plenum. Finanstilsynet ba om styrets kommentarer og redegjørelse for hvordan styret sikrer at aktuarfunksjonens påpekninger følges opp.

Det følger av styrets svar at frem til 2021 har aktuarfunksjonen rapportert til styret på årlig basis, men at styret og aktuarfunksjonen vurderer at dette ikke førte til tilstrekkelig diskusjon om de ulike emnene som vurderes i aktuarfunksjonens rapport. Finanstilsynet registrerer at rapporteringsstrukturen er endret i 2022 for bedre å forankre aktuarfunksjonens påpekninger. Finanstilsynet registrerer at aktuarfunksjonen vil framlegge sine vurderinger av forutsetninger, modeller, validering og tegningsprosessen til styrets risikoutvalg gjennom året, i tillegg til at aktuarfunksjonens rapport årlig vil bli behandlet av styret.

Compliancefunksjonen

Finanstilsynet har mottatt instruks for compliancefunksjonen vedtatt av styret i Nordea Life Holding AB. Finanstilsynet registrerte at gruppens compliancefunksjon var eier av instruksene. Finanstilsynet har videre mottatt en generell stillingsinstruks. Finanstilsynet registrerte at stillingsinstruksen ikke var tilpasset virksomheten i Nordea Liv.

Det følger av styrets svar at den generelle stillingsinstruksen for leder av compliancefunksjonen er en del av rammeverket som brukes i Nordea og at alle medarbeidere tilknyttet Nordeas compliancefunksjon er tilordnet en generell stillingsinstruks. Finanstilsynet tar til etterretning at styret vil tydeliggjøre ansvaret ved i tillegg å fastsette en personlig stillingsinstruks for leder av compliancefunksjonen der de definerte arbeidsoppgavene er eksplisitt beskrevet, i løpet av 2022.

Finanstilsynet påpekte at funksjonen må overvåke foretakets etterlevelse av forsikringslovgivningen. Finanstilsynet kunne ikke se at dette i tilstrekkelig grad har blitt gjennomført, se rapportens avsnitt 2.4.3.

Det følger av styrets svar at Nordea Livs system for risikostyring og internkontroll er basert på det overordnede rammeverket i Nordea Gruppen samt egne styringsdokumenter som dekker liv- og pensjonsvirksomheten. Styret fremhever at det i dette rammeverket ligger en fordeling av oppfølgingsansvar for de ulike delene av Nordeas risikotaksonomi mellom de ulike andrelinjefunksjonene. På bakgrunn av dette er oppfølging av enkelte risikoområder tillagt andre kontrollfunksjoner enn compliancefunksjonen. Finanstilsynet registrerer at foretaket arbeider med å etablere en prosess som skal sørge for at regelbrudd på risikoområder underlagt andre andrelinjefunksjoner blir inkludert i compliancefunksjonens rapportering til styret i løpet av 2022. Finanstilsynet legger til grunn at compliancefunksjonen vil ivareta sitt overordnede ansvar for andrelinjekontroll av foretakets etterlevelse på alle vesentlige områder.

Egnethet

Retningslinjer for egnethetsvurdering

Finanstilsynet kunne ikke se at det klart fremgikk av foretakets retningslinjer hvilke stillinger/funksjoner i foretaket som vurderes å være nøkkelfunksjoner og dermed skal egnethetsvurderes.

Styret viser i sitt svar til at andre- og tredje linjefunksjonene og enkelte andre kontrollfunksjoner er definert som nøkkelfunksjoner som skal egnethetsvurderes. Finanstilsynet kan imidlertid ikke se at det fremgår om medlemmer av foretakets ledergruppe, utover daglig leder, leder av risikostyringsfunksjonen og hvitvaskingsansvarlig, skal vurderes som nøkkelpersoner og dermed egnethets-

vurderes. Finanstilsynet legger til grunn at styret vurderer om ytterligere personer i ledergruppen bør omfattes av egnethetsvurderingen.

Egnethetsvurdering av forsikringsagenter

På tilsynstidspunktet gjaldt lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling (heretter omtalt som "tidligere forsikringsformidlingslov") og forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet. Nevnte lov og forskrift ble opphevet samme dag som ny lov 22. desember 2021 nr. 163 om forsikringsformidling trådte i kraft 1. januar 2022 (heretter omtalt som "ny forsikringsformidlingslov").

I henhold til tidligere forsikringsformidlingslov samt forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet, skal et forsikringsagentforetak før inngåelse av avtale med et forsikringsforetak godtgjøre at egnethetskravene til daglig leder, eventuell faktisk leder av forsikringsagentvirksomheten og forsikringsagentene er oppfylt. Egnethetskravene stiller krav til blant annet hederlig vandel og at vedkommende ikke er under konkursbehandling, konkursskarantene eller gjeldsforhandling. Finanstilsynet har lagt til grunn at politiattest og bekreftelse fra Konkurs- og løssøreregisteret ikke skal være eldre enn tre måneder gammel ved vurderingen av egnethet. Det følger av tidligere forsikringsformidlingslov at forsikringsforetaket plikter når som helst å gi opplysninger som viser hvordan egnethetskravene er oppfylt, på anmodning fra Finanstilsynet.

Nordea Liv har knyttet til seg flere banker som formidler forsikringer for foretaket. Finanstilsynet la til grunn at bankene ble ansett omfattet av forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet, mens forsikringsagentforetakene som er omtalt som "Tryg franchise" er ordinære forsikringsagentforetak. Etter ny forsikringsformidlingslov må banker oppfylle kravene som stilles til forsikringsagentforetak etter overgangsperiodens utløp.

Det fremgikk av mottatt dokumentasjon at for flere forsikringsagenter var politiattestene datert flere år før inngåelse av agentavtalen. Den eldste politiattesten var datert mer enn 16 år før inngåelse av agentavtalen. For en rekke forsikringsagenter var det innhentet politiattest først etter det stedlige tilsynet. Det var ikke opplyst om at det er innhentet bekreftelse fra Konkurs- og løssøreregisteret for noen av de daglige lederne eller forsikringsagentene. Finanstilsynet la til grunn at slik bekreftelse ikke var innhentet.

Egnethetskravene er vilkår for registrering av forsikringsagentforetak i forsikringsagentregisteret og dermed sentrale rammevilkår som stilles til forsikringsformidling. Finanstilsynet vurderte i foreløpig rapport at foretaket ikke hadde påsett at forsikringsagentforetak som er registrert i foretakets forsikringsagentregister har etterlevd tidligere forsikringsformidlingslov § 7-2 og forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet § 3 som gjaldt på tilsynstidspunktet. Dette gjaldt både plikten til å påse at agentene oppfyller de materielle kravene til egnethet, og plikten etter tidligere forsikringsformidlingslov § 7-2 fjerde ledd om å fremlegge opplysninger til Finanstilsynet som viser hvordan kravene i fjerde ledd er oppfylt. Finanstilsynet viste videre til at egnethetskravene som gjelder for daglig leder og eventuell faktisk leder av forsikringsagentvirksomheten samt forsikringsagentene i hovedsak er videreført uendret i ny lov om forsikringsformidling kapittel 6 med forskrifter.

Da Nordea Liv kjøpte en del av forsikringsporteføljen til Frende Liv ble også distribusjonsavtalene for disse produktene med eierbankene i Frende overtatt. Styret opplyser at distributørene ble vurdert

som en del av den due diligence som ble gjennomført, men at det som følge av at Nordea Liv hadde begrenset tilgang til distributørene, ble vektlagt at distributørene var banker underlagt tilsyn. Styret fremhever at Nordea Liv var innforstått med at egnetheten er todelt for bankene; i egenskap av bank og i egenskap av distributør. Foretaket har avdekket at dokumentasjon for noen av distributørene ikke var fornyet i tilstrekkelig grad og at dette straks ble tatt fatt i. Styret opplyser at avvikene knyttet til distribusjonen gjennom forsikringsagenter av Tryg også er omfattet av dette arbeidet, og at arbeidet er en del av prosjekt for implementering av de nye reglene for forsikringsdistribusjon (IDD) i Nordea Liv.

Finanstilsynet registrerer at Nordea Liv har igangsatt en prosess for å sikre at alle foretakets distributører oppfyller kravene, og at det som en del av dette gjennomføres opplæring av relevante personer. Styret opplyser at denne prosessen er en del av et større prosjekt for implementering av IDD, og at Nordea Liv har startet opp arbeidet med å påse at foretakets distributører innhenter politiattester og bekreftelse fra Brønnøysundregistrene om konkursbehandling, konkursskarantene eller gjeldsforhandling for forsikringsagenter, daglig leder og eventuell faktisk leder av forsikringsagentvirksomheten hvor disse er eldre enn fem år eller der dette mangler.

2.1.3 Måling av risiko

Egenvurdering av risiko og solvens (ORSA) mv.

EIOPAs tilsynsuttalelse om ORSA i lys av covid-19-pandemien mv.

EIOPA publiserte 19. juli 2021 tilsynsuttalelse ("Supervisory Statement") om ORSA i lys av covid-19-pandemien. EIOPA fremhevet det ekstraordinære i situasjonen og at det fortsatt var stor usikkerhet. Finanstilsynet forventer at foretakene vurderer usikkerheten knyttet til covid-19-pandemien for alle sider av sin virksomhet og mulig fremtidig påvirkning på både kort og lang sikt.

Finanstilsynet konstaterte at Nordea Liv ikke gjennomførte en ekstraordinær ORSA-prosess etter utbruddet av covid-19-pandemien i 2020. På bakgrunn av mottatt dokumentasjon kunne Finanstilsynet heller ikke se at dette har vært diskutert i sentrale organer i foretaket. Finanstilsynet stilte spørsmål om kriteriene i foretakets ORSA-retningslinjer om gjennomføring av ekstraordinær ORSA er konkrete nok og i tilstrekkelig grad knyttet til foretakets etablerte system for risikostyring.

Det følger av styrets svar at ORSA-retningslinjene spesifiserer at leder for risikostyringsfunksjonen skal vurdere behov for å gjennomføre ekstraordinær ORSA-prosess ved vesentlige endringer i risikoprofil, beregningsmetodikk, kapitalstruktur eller internkontrollrammeverk. Finanstilsynet vil bemerke at prosessen for å vurdere ekstraordinær ORSA, herunder styret og ledelsens rolle, bør ytterligere spesifiseres. Finanstilsynet registrerer videre at styret vurderer at omstendighetene etter utbruddet av covid-19-pandemien i 2020 ikke medførte endringer som tilsa en ekstraordinær ORSA-prosess. Finanstilsynet tar imidlertid til etterretning at styret i løpet av 2022 vil vurdere hvordan vurderingsfaktorene ytterligere kan konkretiseres. Finanstilsynet er av den oppfatning at foretakets retningslinjer bør være knyttet til foretakets etablerte system for risikostyring, herunder risikoappetitrammeverket.

Klimarisiko

Finanstilsynet forventer at klimarisiko er integrert i foretakenes system for risikostyring. Finanstilsynet forventer at klimarisiko dekkes i foretakenes ORSA, herunder at det utarbeides kvalitative og kvantitative scenarioer. Finanstilsynet viste i foreløpig rapport til EIOPAs "*Opinion on the supervision of the use of climate change risk scenarios in ORSA*" som gir uttrykk for

tilsynsmyndighetenes forventninger til vurdering av klimarisiko på kort og lang sikt.¹ Finanstilsynet ba om styrets vurdering av foretakets klimarisiko og planer for videre utvikling av kvantitative analyser.

Finanstilsynet kan ikke se at styret i sitt svar konkret vurderer foretakets klimarisiko. Styret fastsatte i 2021 nye retningslinjer for ansvarlige investeringer og egne retningslinjer for å ta hensyn til klimaendringer, og bærekraftsrisiko ble integrert i foretakets risikoappetittrammeverk. Styret fremhever at foretaket arbeider med å integrere bærekraft i risikostyringen, herunder videreutvikle prosesser og modeller for måling og rapportering. Styret påpeker at bærekraftsrisiko har vært omtalt i foretakets ORSA- rapport med stadig økende fokus på kvantifisering og Finanstilsynet tar til etterretning at styret forventer at denne utviklingen vil fortsette i takt med økt tilgang på data.

2.1.4 Overvåking og rapportering

Kontinuitet og beredskap

Koronavirusutbruddet viser ny sårbarhet. Finanstilsynet fremhevet videre den økte risikoen for cyberangrep. Finanstilsynet har mottatt gruppens retningslinjer og kontinuitetsplaner for Nordea Liv. Finanstilsynet la i foreløpig rapport til grunn at Nordea Liv har evaluert sine planer for kontinuitet og beredskap i lys av erfaringene fra 2020 og ba styret redegjøre for eventuelle vesentlige endringer.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at foretaket har evaluert beredskapsplanen etter erfaringene fra koronavirusutbruddet i 2020 og konkludert med at foretaket er i stand til å opprettholde forsvarlig drift over tid i en situasjon med større frafall av personell og ingen/minimal tilgang til kontorene. Finanstilsynet registrerer videre at det høsten 2021 ble gjennomført en test av beredskapsplanen knyttet til cyberangrep, og at det ikke ble identifisert behov for vesentlige endringer.

2.1.5 Uavhengig kontroll – tredjelinje funksjoner

Internrevisjonsfunksjonen

Retningslinjer for internrevisjonsfunksjonen

Internrevisjonsfunksjonen i Nordea Liv er utkontraktert til Nordea Bank ABP. Finanstilsynet hadde i forkant av tilsynet mottatt retningslinjer for internrevisjonsfunksjonen i Nordea Life Holding AB som også gjelder for datterforetakene. Finanstilsynet påpekte at det syntes å fremgå at internrevisjonen er eier av/ansvarlig for retningslinjene. I etterkant av tilsynet mottok Finanstilsynet avtale med Nordea Bank ABP, herunder vedlegg om tjenesteinnhold. Det fulgte av vedlegget at retningslinjene skal betraktes som en del av avtalen. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at internrevisjonsfunksjonen ikke bør være ansvarlige for egen instruks/retningslinjer.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret ser at det kunne fremstå som uklart hvem som var eier av retningslinjene og at det straks etter det stedlige tilsynet ble igangsatt et arbeid med å endre retningslinjene slik at eierskapet er tydelig plassert. Finanstilsynet tar til etterretning at det nå er presisert at det er styret som fastsetter og eier retningslinjene, mens internrevisjonen kun er administrator, dvs. at internrevisjonen kan kontaktes om innholdet i retningslinjene.

¹ Se EIOPAs "[Opinion on the supervision of the use of climate change risk scenarios in ORSA](#)".

2.2 Kapitalforvaltningsområdet

2.2.1 Strategi og overordnede retningslinjer mv.

Kapitalforvaltningsstrategi mv.

Kollektivporteføljen

Styret bør gjennom strategi og rammedokumenter sikre at foretakets investeringer oppfyller forsvarlighetsprinsippet og at kundeporteføljer forvaltes i tråd med kundenes interesser. Finanstilsynet registrerte i foreløpig rapport at kundens interesser er et av flere hensyn som skal vurderes i foretakets balansestyrings (ALM)-prosess, men det var uklart for Finanstilsynet hvordan dette konkret skal ivaretas. Finanstilsynet registrerte imidlertid fra ettersendt liste over mulige interessekonflikter, at kundenes interesser i forhold til foretakets risikobærende evne ville bli ytterligere beskrevet i strategien for 2022.

Det følger av styrets svar at styret i strategien for 2022 har gitt retningslinjer for hvordan kundens interesser og foretakets risikobærende evne skal vektlegges i ALM-analysen og at ALM analysen skal vektlegges når endelig allokering fastsettes. Finanstilsynet registrerer at foretaket innenfor eiers risiko for tap og foretakets solvenskapitalkrav, som fastsatt av styret i risikoappetitrammeverket og i rammene for selskapsporteføljen, skal søke å maksimere kundens avkastning på lang sikt, herunder tildelt resultat, individualiserte tilleggsavsetninger og kollektive urealiserte reserver.

ALM-prosessen er sentral i foretakets fastsettelse av strategisk aktivaallokering. Finanstilsynet kunne i foreløpig rapport ikke se at styret hadde gitt klare konkrete føringer for denne prosessen, jf. blant annet at prosessen ikke syntes å være knyttet opp mot etablerte risikomål i foretakets risikoappetitrammeverk.

Styret viser i sitt svar til at styret vedtar risikoappetitrammeverket og at balansestyringen gjøres med utgangspunkt i dette rammeverket. Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret ved siste gjennomgang av investeringsstrategien har spesifisert at risikoappetitrammeverket og rammene for selskapsporteføljen setter rammene for ALM-analysen.

Finanstilsynet registrerte i foreløpig rapport at ALM-modellen eies og analysene gjennomføres av Nordea Asset Management (NAM). Finanstilsynet stilte i foreløpig rapport spørsmål ved om utkontraktering av en prosess som må vurderes som sentral for foretaket, er hensiktsmessig.

Styret påpeker i sitt svar at Nordea Liv setter premissene for ALM-analysen og kvalitetssikrer modellen. Styret fremhever at NAM har kompetanse på optimeringsmodeller og økonomiske parametere som avkastning og volatilitet, og ved å samarbeide med NAM utnytter Nordea Liv kompetansen i Nordeakonsernet, men uten å gi fra seg kontrollen på prosessen. Finanstilsynet legger til grunn at styret løpende sikrer at Nordea Liv har kompetanse til å sette premissene for å utfordre beregningene.

Finanstilsynet registrerte i foreløpig rapport at ALM-analysen ikke ble gjennomført i 2020 til tross for de store markedsbevegelsene (særlig i markedsrentene) gjennom året.

Finanstilsynet registrerer at styret i sitt svar påpeker at en ALM-analyse er et langsiktig verktøy og at styret vurderer at en oppdatert analyse fra våren 2020 ikke ville ha gitt informasjon som ville ført til endring i strategien. Finanstilsynet legger til grunn at ALM-analysen oppdateres jevnlig og ved vesentlige endringer i sentrale forutsetninger.

Finanstilsynet registrerte i foreløpig rapport at referanseindekser for diskresjonære mandater fremgikk av rammedokumentet. Det fulgte av dokumentet at referanseindeksene fastsettes av administrasjonen, men at styret skal informeres ved endringer. Etter Finanstilsynets oppfatning bør styret fastsette referanseindeksene, jf. at slike referanseindekser er sentrale i å avgrense risiko-universet og som grunnlag for å følge opp aktiv risiko og avkastningsresultater. Finanstilsynet forventer at det i rammedokumentet fastsettes referanseindekser for hele porteføljen og ikke kun diskresjonære mandater.

Finanstilsynet tar til etterretning at styret i desember 2021 vedtok referanseindekser for alle deler av porteføljen der det ble vurdert som formålstjenlig.

Investeringsvalgporteføljen

Styret bør gjennom strategi og rammedokumenter sikre at investeringsprofiler og investerings-universet for investeringsvalgprodukter velges i kundenes beste interesse. Finanstilsynet registrerte i foreløpig rapport at investeringsprofilene med allokeringsrammer følger av rammedokumentet. Investeringsuniverset for tilgjengelig fondsmeny ("Self-directed customers") berøres imidlertid svært overordnet i investeringsstrategien. Finanstilsynet ba styret redegjøre for hvordan investeringsuniverset (tilgjengelig fondsmeny) er forankret i styret i Nordea Liv.

Det følger av styrets svar at styret vurderer å ha gitt tilstrekkelige retningslinjer for tilbudet av investeringsvalgprodukter for tilgjengelig fondsmeny. Styret opplyser at ansvaret for den konkrete sammensettingen av tilbudet av investeringsvalgprodukter for tilgjengelig fondsmeny ligger i et forum hvor mandatet er gitt av daglig leder. Finanstilsynet stiller fortsatt spørsmål ved om styret har gitt klare nok føringer for sammensetningen av tilgjengelig fondsmeny.

Finanstilsynet forventer at styret fastsetter klare rammer og retningslinjer for investeringsprofilene. Finanstilsynet registrerte fra rammedokumentet at det er etablert et taktisk handlingsrom i investeringsprofilene. Dette gjaldt også for investeringsprofiler med 100 prosent strategisk aksjeandel. Finanstilsynet kunne ikke se at det er etablert regler for rebalansering eller andre klare føringer fra styret om forvaltningen av dette taktiske handlingsrommet. Finanstilsynet registrerte videre at styret ikke har fastsatt referanseindekser og rammer for aktiv risiko for investeringsprofilene.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret ser at beskrivelsen av reglene for rebalansering kunne vært mer detaljert og vil oppdatere dette ved neste revisjon av strategien. Finanstilsynet legger til grunn at styret gir klare føringer for den taktiske allokeringen. Finanstilsynet tar til etterretning at styret vedtok referanseindekser for investeringsvalgporteføljene i desember 2021. Finanstilsynet registrerer videre fra styrets svar at styret anser at dagens rammer for taktisk aktivaallokering i tilstrekkelig grad beskriver styrets retningslinjer for aktiv risiko i investeringsprofilene. Finanstilsynet vil bemerke at styret bør fastsette rammer for aktiv risiko innenfor den enkelte aktivaklasse.

Finanstilsynet kunne ikke se at styret i strategi og rammedokumenter hadde fastsatt klare regler for aldersbestemt nedvekting av aksjeeksponeringen.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at i Nordea Livs løsninger med nedtrapping av risiko er aldersbestemt nedvekting av aksjeandel en funksjon som ligger i produktet og at dette derfor ikke er beskrevet i investeringsstrategien. Finanstilsynet legger uansett til grunn at foretakets regler for aldersbestemt nedvekting av aksjeeksponeringen er klart forankret i styrende dokumenter.

Finanstilsynet anerkjente i foreløpig rapport at foretaket gir kundene valgfrihet ved at det er etablert profiler både med og uten valutasikring av eksponering i utenlandske aksjer, men stilte samtidig spørsmål ved at foretaket tilsynelatende har ulik valutasikringsstrategi i ulike kanaler.

Det følger av styrets svar at Nordea Liv primært tilbyr porteføljer uten valutasikring av utenlandsk aksjeeksponering i privatmarkedet og valutasikrede porteføljer i ITP og YTP. Styret vurderer at dette er markedspraksis. Finanstilsynet stiller fortsatt spørsmål ved at foretaket har ulik valutasikringsstrategi i ulike kanaler.

Det bør være etablert klare retningslinjer og kriterier for valg av underliggende verdipapirfond mv. Retningslinjene og kriteriene bør også legges til grunn for foretakets løpende oppfølging av fondene. Finanstilsynet forventer at slike retningslinjer og kriterier for utvelgelse og oppfølging legges til grunn uavhengig av om det er gruppeintern eller ekstern forvaltning. Finanstilsynet viste til mottatte retningslinjer fastsatt av investeringsdirektøren for gruppen. Finanstilsynet la i foreløpig rapport til grunn at Nordea Liv har etablert retningslinjer og kriterier for valg og oppfølging av underliggende verdipapirfond som sikrer at valg og oppfølging gjøres i kundenes beste interesse. Retningslinjene og kriteriene bør være forankret i styret i Nordea Liv.

Det følger av styrets svar at styret har gitt overordnede retningslinjer for utvelgelse og oppfølging av underliggende verdipapirfond og mandater. Styret oppgir at operasjonelle prosedyrer blir fastsatt av ledelsen innenfor retningslinjene gitt av styret i de overordnede dokumentene. Finanstilsynet registrerer at styret anser at den aktuelle prosedyren er i henhold til styrets forventning og retningslinjer og at styret per dato ikke ser det som nødvendig å gi mer detaljerte instruksjoner. Finanstilsynet legger til grunn at retningslinjene og kriteriene er forankret i styret og at styret sikrer at valg og oppfølging av underliggende verdipapirfond gjøres i kundenes beste interesse.

Selskapsporteføljen

Finanstilsynet har mottatt rammedokument fastsatt av gruppens risikostyringsfunksjon. Finanstilsynet ba styret redegjøre for hvordan disse rammene og retningslinjene er forankret i styret i Nordea Liv.

Finanstilsynet tar til etterretning at styret godkjenner rammedokumentet.

Særskilte forhold relatert til kundevern

Retningslinjer for overføring av eiendeler mellom underporteføljer i kollektivporteføljen mv.

Finanstilsynet registrerte at foretaket har etablert underporteføljer i kollektivporteføljen og at det i strategien for 2021 la opp til å gjøre endringer som medførte overføringer mellom porteføljene. Finanstilsynet ba styret redegjøre for foretakets retningslinjer for overføring av eiendeler mellom porteføljer, herunder de vurderinger som er gjort med hensyn til etterlevelse av kravet til god forretningsskikk og plikten til å sørge for at det ikke skjer urimelig forskjellsbehandling av kunder.

Styret viser i sitt svar til foretakets etablerte arbeidsrutine for overføring av kunder og eiendeler mellom porteføljer. Finanstilsynet tar til etterretning at det følger av rutinen at prinsippet som legges til grunn er at kunden får med seg sin del av kursreserver og reserver fra obligasjoner til amortisert kost når de flyttes fra en underportefølje til en annen. Finanstilsynet legger til grunn at rutinen forankres i foretakets styrende dokumenter.

Kostnader knyttet til kapitalforvaltningen

Finanstilsynet viste til likelydende brev av 7. april 2021 (Pensjonsinnretningers behandling av forvaltningsvederlag ved plassering av kundemidler til forvaltning i fond). En viktig forutsetning i forsikringsvirksomhetsloven og dens regler om pristariffer og premier, er prinsippet om at pensjonsinnretningene selv må bære risikoen for eventuelle underskudd på kostnadsresultatet i et år, men at pensjonsinnretningene til gjengjeld har rett til alt overskudd på kostnadsresultatet. Dette må ses i sammenheng med gjeldende overskuddsmodell som prinsipielt skiller mellom overskudd på henholdsvis årets kostnadsresultat, avkastningsresultat og risikoresultat. Underskuddet på kostnadsresultatet kan ikke dekkes ved fradrag i de overskudd på avkastnings- eller risikoresultatet som skal fordeles mellom og tilordnes forsikringskontraktene. Pensjonsinnretningene har som hovedregel heller ikke rett til andel av overskudd på avkastnings- og risikoresultat. Dersom forvaltningskostnader blir avregnet mot den avkastning som er oppnådd, vil dette føre til at forsikringskundene dekker kostnader som ellers skulle vært betalt av pensjonsinnretningen.

Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret bekrefte at Nordea Liv fører forvaltningshonorarer i verdipapirfond og alternative investeringsfond mv. som en kostnad til fradrag i kostnadsresultatet (bruttoføring) og ikke til fradrag i avkastningsresultatet.

Styret viser i sitt svar til at det foregår en prosess hvor bransjen har bedt om Finansdepartementets lovtolkning og at foretaket oppfatter at praksis varierer mellom foretakene både for ITP og YTP i forhold til om forvaltningshonorarer i verdipapirfond og alternative investeringsfond føres til fradrag i kostnadsresultatet. Finanstilsynet vil bemerke at det i ovennevnte prosess ikke er stilt spørsmål ved reglene for ITP. Styret bekrefter at Nordea Liv som hovedregel bruttofører kostnadene for fond i ITP og YTP, men at foretaket for YTP fører kostnader i alternative investeringsfond til fradrag i avkastningsresultatet. Finanstilsynet registrerer at styret vurderer at dette er i henhold til praksis i bransjen og i tråd med gjeldende regelverk. Finanstilsynet vil komme tilbake til dette i egen sak.

Styring av likviditetsrisiko mv.

Likviditetsrisiko knyttet til derivater mv.

Markedsuroen i 2020 medførte betydelige endringer i markedskurser og den historiske svekkelsen i den norske kronen medførte generelt betydelig økning i krav om sikkerhet for inngåtte valuta-derivater. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret redegjøre nærmere for effekten av eventuelle økte sikkerhets-/ marginkrav direkte for Nordea Liv og for underliggende verdipapirfond, og om markedshendelsene i 2020 kunne håndteres innenfor foretakets etablerte system for likviditetsstyring. Finanstilsynet la til grunn at foretaket har evaluert sin likviditetsstrategi, herunder beredskapsplanen for likviditet, i lys av erfaringene fra 2020 og ba styret redegjøre for eventuelle endringer i foretakets likviditetsstyring.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at foretaket ikke stiller sikkerhet for valutakontrakter og i svært begrenset grad benytter andre derivater. Markedsuroen i 2020 medførte derfor ingen større

kortsiktige likviditetsbehov for foretaket. Styret opplyser at ett underliggende verdipapirfond realiserte en del av sine valutakontrakter før opprinnelig avtalt forfall, men at dette ble håndtert av fondet selv og hadde ingen effekt på foretaket. Finanstilsynet tar til etterretning at Nordea Liv anser at gjeldende system for likviditetsstyring var formålstjenlig under markedsuroen i 2020, og at foretaket ikke anser det nødvendig å gjøre vesentlige endringer.

Likviditetsrisiko i foretakets investeringsvalgprofiler

Enkelte av Nordea Livs investeringsprofiler er eksponert mot eiendom. Finanstilsynet ba styret redegjøre for hvordan foretaket sikrer forsvarlig daglig verdivurdering av illikvide eiendeler og styrer likviditetsrisikoen.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at foretakets eiendomsinvesteringer eies gjennom et eget foretak og at verdijustert egenkapital for dette foretaket månedlig rapporteres av ekstern eiendomsforvalter. Styret opplyser at den vesentligste delen av verdifastsettelsen er eiendomsverdiene som månedlig fastsettes av en ekstern aktør, og at verdien gjennom måneden endres med daglig budsjettert løpende avkastning. Finanstilsynet legger til grunn at styret sikrer forsvarlig daglig verdivurdering. Finanstilsynet tar til etterretning at håndtering av likviditetsrisiko knyttet til eiendomsinvesteringene i investeringsvalgporteføljen dekkes i foretakets beredskapsplan for likviditet vedtatt av styret i desember 2021.

Avtaler om sikkerhet knyttet OTC-derivatkontrakter - systemrisiko

ESRB har anbefalt at finansielle og ikke-finansielle motparter som inngår OTC-derivatkontrakter som ikke er gjenstand for clearing gjennom en sentral motpart, bør påse at risikostyringsmodellen ikke resulterer i plutselige og signifikante endringer i bilaterale marginkrav, eller krav til kvaliteten av sikkerheten når det finner sted nedgradering i kredittrating. Finanstilsynet ba Nordea Liv om å vurdere sin etablerte risikostyringsmodell opp mot ESRBs anbefaling.

Det følger av styrets svar at styret har opprettet rammer for derivateksponering basert på motpartenes kredittrating for å begrense risikoen foretaket er eksponert for i forbindelse med derivatkontrakter. Styret opplyser at foretakets investeringsavdeling månedlig mottar en trafikklyssrapport fra Nordea Bank hvor motparter er evaluert. Finanstilsynet legger til grunn at Nordea Liv følger ESRBs anbefaling.

2.3 Informasjon og rådgivning

Informasjon og rådgivning ved egen pensjonskonto hos selvvalgt leverandør

Informasjon om kostnader

Nordea Liv tilbyr selvvalgt leverandør av egen pensjonskonto (EPK). Før foretaket inngår avtale med en kunde om å bli selvvalgt leverandør av EPK skal foretaket opplyse om samtlige kostnader knyttet til avtalen. Det var Finanstilsynets forståelse at Nordea Liv på tilsynstidspunktet ikke ga kunder informasjon om hvor stor andel av kostnadene som dekkes av kundens arbeidsgiver, men at det opplyses om hvor kunden kan finne denne informasjonen. Finanstilsynet registrerte imidlertid at en bransjefelles løsning for å dele slik informasjon ville være på plass fra 1. desember 2021. Finanstilsynet ba styret bekrefte at kundene mottar informasjon om samtlige kostnader knyttet til avtalen.

Finanstilsynet registrerer at styret bekrefter at bransjefelles løsning for informasjon om standardkompensasjon ble tilgjengelig hos Norsk Pensjon for privatpersoner som har egen pensjonskonto mot slutten av 2021. Det følger av styrets svar at foretaket ikke har tilgang til opplysningene om standardkompensasjon hos eksterne leverandører, kun på de avtalene hvor foretaket selv er leverandør. Det er derfor etablert praksis å henvide til Norsk Pensjon for informasjon om kostnader for å sikre konsistens. For kunder som har egen pensjonskonto via arbeidsgiver i Nordea Liv, opplyser foretaket om hvilken prosentsats kunden vil bli kompensert med dersom kunden velger foretaket som selvvalgt leverandør. Disse informeres om samtlige kostnader og kompensasjon før de inngår avtalen.

Rådgivning om investeringsvalg

Før avtale inngås skal foretaket kartlegge medlemmets behov og ønske om risiko og opplyse om den risiko medlemmet påtar seg. Før avtale inngås og gjennom avtaleperioden skal foretaket gi råd om sammensetningen av investeringsporteføljen tilpasset blant annet gjenstående tid til uttak av alderspensjon. Finanstilsynet kunne ikke se av den oversendte dokumentasjonen om rådgivning ved selvvalgt leverandør av egen pensjonskonto, at det innhentes informasjon om ønsket eller planlagt pensjonsalder. Det fremgikk videre ikke av dokumentasjonen hvordan foretaket hensyntar tid til uttak av alderspensjon i rådgivningen av investeringsvalg.

Det følger av styrets svar at alle foretakets investeringsprofiler har automatisk nedtrapping av aksjeandel fra fylte 55 år. Styret opplyser at dersom kunden er over 55 år når avtaler flyttes til Nordea Liv, vil anbefalingen hensynta dette. Hvis et medlem gjennomfører fondsbytte til enkeltfond vil medlemmet få opp en melding om at dette innebærer at nedtrappingen bortfaller. På grunn av nedtrappingen er foretakets holdning at tid til uttak av alderspensjon er mindre relevant i rådgivningen av investeringsvalg på tegningstidspunktet. Medlemmer kan selv endre startalder for nedtrapping av aksjeandel. To måneder før nedtrappingen starter sendes et nyhetsbrev ut til medlemmer i innskuddspensjonsordninger/EPK der det oppfordres til å ta stilling til om nedtrapping fra 55 år er riktig for medlemmet. Finanstilsynet registrerer at styret opplyser at det i løpet av mai 2022 vil være tilsvarende funksjonalitet for de som har valg Nordea Liv som selvvalgt leverandør av egen pensjonskonto.

2.4 Forsikringsområdet

2.4.1 Strategi og overordnede retningslinjer

Strategidokumenter mv.

Finanstilsynet forventer at det foreligger en forsikringsstrategi som fungerer som et styringsverktøy for styret. Strategien bør klart etablere styrets risikotoleranse og inneholde et rammeverk for forsikringsrisiko med angivelse av risikorammer for de ulike forsikringsrisikoene. Forsikringsstrategien bør identifisere aktuelle forsikringsrisikoer, fastsette hvordan disse skal styres og måles samt hvordan utvikling av de ulike risikoer skal rapporteres til styret. Det bør gis klare føringer og retningslinjer for de tiltak som skal gjennomføres når rammene overskrides eller strategidokumentets øvrige retningslinjer fravikes.

Finanstilsynet vurderte at forsikringsstrategien ikke ga klare føringer for styring av forsikringsrisiko. Finanstilsynet påpekte at styret bør utvikle forsikringsstrategien slik at denne gir klare føringer for styring av aktuelle forsikringsrisikoer med tydelige mål og rammer for de ulike forsikringsproduktene. Basert på et slikt rammeverk bør det jevnlig rapporteres til styret.

Det følger av styrets svar at foretaket utarbeidet en ny forsikringsstrategi høsten 2021 som gir klare rammer og som vil fungere som et styringsverktøy for styret. Finanstilsynet registrerer at rammestrukturen er definert for de tre viktigste produktgruppene. Finanstilsynet tar rammestrukturen til etterretning.

[REDACTED] styret påpeker at rammene vil oppdateres minst årlig.

2.4.2 Organisering og ansvarsforhold

Risikokomite

Finanstilsynet registrerte at foretaket har etablert en risikokomite som vurderer og beslutter betingelser som kan tilbys kollektive pensjonsavtaler der det er fremmet ønske om en særskilt vurdering. Komiteen hadde to faste medlemmer med stemmerett.

Finanstilsynet registrerte videre at komiteens leder var eier av mandatdokumentet. Av mandatet fremkom det at leder av komiteen kunne ta beslutninger uten at det andre medlemmet var representert. Det var uklart for Finanstilsynet i hvilken grad styret og ledelsen legger føringer for komiteens arbeid. Finanstilsynet oppfattet at mandatet gir leder av komiteen svært vide fullmakter. Det var videre uklart for Finanstilsynet hvilke kontroller som gjøres av komiteens arbeid.

Finanstilsynet tar til etterretning at styret i sitt svar opplyser at foretaket har utarbeidet et nytt mandat for risikokomiteen som adresserer svakhetene i styringen av forsikringsrisikoen for kollektive pensjonsavtaler beskrevet over. Finanstilsynet legger til grunn at risikokomiteens nye mandat i enhver situasjon sikrer at foretakets premier står i rimelig forhold til den risiko som overtas.

2.4.3 Øvrige forhold tilknyttet forsikringsområdet

Prising av uførerisiko tilknyttet innskuddspensjonsordninger (innskuddsfritak og uførepensjon)

Forsikringsvirksomhetsloven har klare regler for utforming av pristariffer. Dette innebærer blant annet at foretaket skal sørge for at premier vil stå i rimelig forhold til den risiko som overtas og de tjenester som ytes, og krav om at det ikke vil skje urimelig forskjellsbehandling mellom produkter, produktkombinasjoner eller kundegrupper. Finanstilsynet legger til grunn at pensjonsinnretningene benytter en pristariff som er i tråd med lovens krav og følger sine pristariffer ved prisfastsettelse. Konkrete forskjeller i risiko knyttet til person kan vektlegges ved prissetting, men formålet bak regelverket vil ikke oppnås dersom pristariffene baseres på et spillerom for foretakene i prissettingen hvor forhandling med kunden blir endelig avgjørende for beregningen av premien. Foretaket skal fastsette sine priser basert på objektive kriterier, og uten noen form for forhandlinger utenfor pristariffens rammer. Premien skal beregnes for ett år av gangen. En prisfastsettelse basert på forventede negative marginer, vil ikke oppfylle lovens krav.

Risikoresultatene for uføret tilknyttet innskuddspensjon har utviklet seg fra svakt positivt i 2017 til sterkt negativt i 2020. [REDACTED]

Prising av uførerisiko tilknyttet innskuddspensjonsordninger er gitt betydelig oppmerksomhet både av styret og av styrets underutvalg. Finanstilsynet oppfattet imidlertid at [REDACTED]

[REDAKERT] uten å ta hensyn til forsikringsvirksomhetslovens rammer for virksomheten.

Finanstilsynet vurderte i foreløpig rapport at foretakets premier ikke stod i rimelig forhold til den risiko som er overtatt når det gjelder uførerisiko tilknyttet innskuddspensjonsordninger.

Finanstilsynet viste til utviklingen i risikoresultatene i perioden 2017 til 2020 [REDAKERT]

Foretaket har meldt til Finanstilsynet at basert på egne vurderinger kan prisen vurderes særskilt. I slike vurderinger skal et egenutviklet verktøy tas i bruk og tilstrekkelig data skal foreligge. Finanstilsynet var i foreløpig rapport svært kritisk til foretakets praksis der særskilte vurderinger legges til grunn gjennom beslutninger foretatt av risikokomiteen. Finanstilsynet stilte spørsmål ved om foretaket følger sine pristariffer ved prisfastsettelse, og om andre faktorer enn risiko knyttet til person er vektlagt ved prissetting.

Finanstilsynet ba i foreløpig rapport foretaket foreta analyser av de enkelte elementer i pristariffen for uførerisiko tilknyttet innskuddspensjonsordninger. Finanstilsynet forventet at foretaket uten ugrunnet opphold endrer pristariffen slik at denne overholder forsikringsvirksomhetslovens krav om at premiene skal stå i rimelig forhold til den risiko som overtas, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 3-3 femte ledd bokstav a). [REDAKERT]

Styret har i sitt tilsvarende redegjort for foretakets historiske prising av uførerisiko tilknyttet innskuddspensjonsordninger. Den historiske prisingen har vært påvirket av markedsmessige forhold som etter styrets vurdering har hatt sammenheng med nytt uføreregelverk i 2017 og innføring av egen pensjonskonto. Styret viser til at dette innebar i økende grad å benytte den meldte muligheten til å avvike fra standard tariff og benytte særskilte vurderinger på avtalenivå. Styret erkjenner at prisnivået gjennom dette har blitt for lavt.

Styret viser i sitt svar til en oppdatert analyse av pristariffen for uførerisiko tilknyttet innskuddspensjonsordninger. Finanstilsynet tar til etterretning at styret vurderer at standard pristariff gir premier som står i rimelig forhold til den risiko som er overtatt. Etter Finanstilsynets forståelse er det altså foretakets anvendelse av særskilt vurdering ved prisfastsettelse som har medført at foretakets premier ikke har stått i rimelig forhold til den risiko som overtas.

Finanstilsynet vil på generelt grunnlag påpeke at prisfastsettelse etter særskilt vurdering kun skal skje unntaksvis. Det skal foreligge objektive kriterier for når særskilte vurderinger skal legges til grunn. Finanstilsynet vil videre påpeke at kravene til en pristariff og kravet til å følge pristariffen like fullt gjelder ved særskilt vurdering av risiko. Det betyr blant annet at den særskilte vurderingen skal baseres på et på forhånd definert formelverk for beregning av risiko knyttet til person som sikrer at premiene vil stå i rimelig forhold til den risiko som overtas og at det ikke skjer urimelig forskjellsbehandling mellom kundegrupper.

Finanstilsynet vil gjenta sin sterke kritikk av den prisingspraksisen foretaket har benyttet gjennom særskilte vurderinger i risikokomiteen. Finanstilsynet legger til grunn at risikokomiteens nye mandat i enhver situasjon sikrer at foretakets premier står i rimelig forhold til den risiko som overtas.

Styret har i sitt tilsvarede redegjort for tiltak [REDAKERT]. Finanstilsynet tar til etterretning at tiltakene vil innebære at forsikringskontraktene uten ugrunnet opphold skal prises slik at premiene står i rimelig forhold til den risiko som overtas. [REDAKERT]

[REDAKERT] Finanstilsynet registrerer at styret tett vil følge opp gjennomføringen av de strategiske beslutningene og utviklingen. Finanstilsynet vil i forbindelse med årlig forsikringsteknisk rapport overvåke utviklingen i foretakets risikoresultater, og vil ved behov foreta nærmere oppfølging.

Øvrig prising av innskuddspensjonsordninger

I forbindelse med innføring av egen pensjonskonto har foretaket, på lik linje med livsforsikringsbransjen generelt, meldt endringer i pristarifffene for innskuddspensjonsordninger og pensjonskapitalbevis. Finanstilsynet stilte i foreløpig rapport spørsmål ved om pristariffen for innskuddspensjonsordninger står i rimelig forhold til de tjenestene (administrasjon og forvaltning) som ytes. Finanstilsynet ba om styrets redegjørelse inkludert prognose for administrasjonsresultat (splittet på administrasjon og forvaltning) de neste tre årene.

Styret redegjør i sitt svar for enkelte tilpasninger i pristariffen [REDAKERT]. Prognosene for administrasjonsresultat som er gitt i styrets svar ser ut til å gjelde for innskuddspensjonsordninger og pensjonskapitalbevis samlet. Finanstilsynet kan ikke se å ha fått besvart sitt spørsmål om pristariffen for innskuddspensjonsordninger står i rimelig forhold til de tjenestene (administrasjon og forvaltning) som ytes. Finanstilsynet vil følge opp dette i egen sak.

Pris for administrative ytelser og forvaltning av pensjonsordningenes midler skal følge av foretakets meldte pristarifffer. Basert på mottatt dokumentasjon, blant annet referat fra saker behandlet i risikokomiteen, var det ikke klart for Finanstilsynet at pris alltid fastsettes basert på pristariffen. Finanstilsynet ba styret bekrefte at Nordea Livs meldte pristariff alltid er lagt til grunn ved prisfastsettelse.

Finanstilsynet tar til etterretning at styret i sitt svar bekrefter at pris for administrative ytelser og forvaltning følger foretakets meldte pristarifffer for pensjonsordningene.

Opplevelsesrisiko (levealdersrisiko)

Foretaket er eksponert mot forsikringsrisiko både dersom premier ikke reflekterer den risiko foretaket overtar og dersom avsetninger ikke er tilstrekkelige til å møte fremtidige forpliktelser. Fra Nordea Livs forsikringstekniske rapport fremkommer risikoresultat splittet på dødsrisiko, opplevelsesrisiko og uførerisiko for fripoliseporteføljen og ytelsespensjonsordningene (ordninger som benytter K2013 som forsikringsteknisk beregningsgrunnlag). Rapporterte tall fra 2017 til 2020 viser at både dødsrisikoresultatene og opplevelsesresultatene i gjennomsnitt over disse årene er negative.

Det følger av styrets svar at i årene 2017 til og med 2020 lå en del avtaler på en eldre tariff med høyere dødelighet, og at dette forklarer de negative resultatene. Styret opplyser at dersom reserver og dødelighetsarv hadde vært beregnet ut fra K2013 i disse årene, ville opplevelsesrisikoresultatet

samlet blitt tilnærmet null (marginalt negativt). Finanstilsynet tar styrets redegjørelse til etterretning.

Ajourhold av medlemsbestand (IT-systemer)

Finanstilsynet forstod det slik at en betydelig del av foretakets kollektive kunder ajourholder medlemsbestanden selv uten bruk av digitalt grensesnitt mellom medlemsforetakets lønssystem og foretakets forsikringstekniske system. Finanstilsynet ba styret redegjøre for foretakets prosesser for kontroll av ajourholdet i den delen av medlemsbestanden hvor kundene ajourholder medlemsinformasjonen selv. Finanstilsynet ba styret redegjøre for foretakets prosess for å øke andelen av kunder med digitalisert ajourhold.

Styret redegjør for kontroller som gjennomføres ved kundenes eget ajourhold av medlemsinformasjon, blant annet ved å vise til opplysninger som må fylles inn, samt noen varselmeldinger, i foretakets digitale kundeflate. Styret har redegjort for foretakets prosess for å øke andelen av kunder med digitalisert ajourhold. Styret viser blant annet til pågående utviklingsarbeid med bruk av a-meldingen. Finanstilsynet tar styrets redegjørelse til etterretning.

Rett til overskudd for pensjoner under utbetaling fra ettårige risikodekninger

Finanstilsynet viste til tilsynets brev til Finans Norge datert 5. oktober 2017. I Finanstilsynets brev til Nordea Liv datert 17. oktober 2017 vises det til brevet til Finans Norge. Brevet til Finans Norge gjelder tildeling av overskudd til løpende pensjoner for alle typer kontrakter. I brevet har Finanstilsynet påpekt at en uførepensjon under utbetaling ikke anses som en risikoforsikring av høyest ett års varighet. Pensjon under utbetaling har krav på både tilordnet andel av avkastningsoverskudd og tilordnet andel av overskudd på risikoresultat. Dette gjelder både kollektive og individuelle produkter, og har sin bakgrunn i at kapittel 3 i forsikringsvirksomhetsloven både gjelder kollektiv og individuell livsforsikring. Finanstilsynet ba styret bekrefte at alle pensjoner under utbetaling tilordnes andel av avkastningsoverskuddet og andel av overskudd på risikoresultatet.

Styret bekrefter at pensjoner under utbetaling tilordnes andel av avkastningsoverskuddet og andel av overskudd på risikoresultatet. [REDACTED]

2.5 Tekniske avsetninger og kapitalkrav

2.5.1 Validering

I foretakets beregning av tekniske avsetninger var det foretatt enkelte vesentlige forenklinger, og enkelte vesentlige ekspertvurderinger knyttet bl.a. til fremtidig lønnsomhet. Finanstilsynet påpekte at foretaket løpende må validere at forenklingene og ekspertvurderingene gir tilstrekkelig gode approksimasjoner under endrede markedsforhold eller ved endringer i risiko som må anses som vesentlige. Foretaket må ha en systematisk prosess for å følge opp resultatene av valideringen.

Styret viser i sitt svar til at foretaket har etablert en prosess for validering som sikrer at forutsetninger, data, modeller og resultater blir validert. Styret viser til at modeller og vesentlige forenklinger valideres årlig av aktuarfunksjonen, og at resultatet av valideringene blir regelmessig diskutert mellom aktuarfunksjonen, risikostyringsfunksjonen og modelleierne, og at identifiserte

utviklingsbehov loggføres. Styret viser videre til at ved beslutning av forutsetninger basert på skjønsmessige vurderinger, stilles det krav til særskilte analyser. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning, men legger til grunn at analyser av viktige forutsetninger basert på skjønsmessige vurderinger også foretas i forbindelse med aktuarfunksjonens uavhengige validering.

2.5.2 Overordnet om dokumentasjon

Generelt om dokumentasjonen

I forbindelse med stedlig tilsyn i 2017 bemerket Finanstilsynet at foretaket manglet retningslinjer som angir hvilken dokumentasjon som skal foreligge og hvem som er ansvarlig. Finanstilsynet tok til etterretning at foretaket ville lage en overordnet oversikt over de ulike delene av dokumentasjonen der også ansvarsforhold og tidspunkt for siste oppdatering vil fremkomme. Etter det Finanstilsynet kunne se manglet foretaket fortsatt retningslinjer som forankrer det overordnede ansvaret for utvikling og vedlikehold av dokumentasjonen.

Det følger av styrets svar at en oversikt over tilgjengelig dokumentasjon, med angivelse av eierskap og tidspunkt for siste revisjon, har vært i bruk siden 2021. Finanstilsynet tar til etterretning at ansvaret for vedlikehold av dokumentasjon vil innarbeides i de overordnede retningslinjer for solvensberegninger.

Foretaket bør identifisere og fremheve de viktigste forutsetningene i beregningen av tekniske avsetninger slik at styret kan ta stilling til dem før de fastsettes og benyttes i beregningene. Finanstilsynet registrerte at foretaket hadde fremhevet viktige forutsetninger, men påpekte at foretaket i større grad bør ha en systematisk metode for å identifisere de viktigste forutsetningene f.eks. ved bruk av sensitivitetsanalyser, og fremlegge disse slik at styret kan ha et forhold til hvor sensitivt nivået på tekniske avsetninger og foretakets solvens er for endringer i sentrale forutsetninger.

Det følger av styrets svar at fra 2022 blir forutsetninger som benyttes i solvensberegninger forankret i styrets risikoutvalg. Finanstilsynet registrerer at presentasjonen som er diskutert i møte i mars 2022 inneholder sensitivitetsanalyser for å definere vesentlighet av forutsetninger.

Retningslinjer for datahåndtering og datakvalitet

Det er fastsatt sentrale retningslinjer for datahåndtering og datakvalitet i Nordeakonsernet, som også er vedtatt som retningslinjer for Nordea Liv. Etter stedlig tilsyn i 2017 påpekte styret at konsernets retningslinjer er et overordnet styringsverktøy, men at det på flere områder også gis detaljerte beskrivelser, krav og anbefalinger. Styret så likevel at det kan være nødvendig med egne retningslinjer tilpasset virksomheten i Nordea Liv. Finanstilsynet kunne ikke se at slike retningslinjer er fastsatt. Finanstilsynet viste til Solvens II-regelverkets krav til dokumentasjon av data og analyser av datakvalitet, samt krav til retningslinjer for bruk av data i fastsettelsen av tekniske avsetninger, jf. artikkel 265 og 267 i forordning (EU) 2015/35. Finanstilsynet ba om styrets kommentar til behovet for egne retningslinjer for datahåndtering og datakvalitet i Nordea Liv.

Det følger av styrets svar at styret vedkjenner at det var behov for ytterligere retningslinjer for datahåndtering og datakvalitet utover den sentrale retningslinjen som allerede var vedtatt. Finanstilsynet registrerer at det i mars 2022 er vedtatt supplerende retningslinjer og rammeverk for datahåndtering og datakvalitet, og at foretaket jobber med gjennomføringen av retningslinjene. Finanstilsynet tar til etterretning at styret vurderer at retningslinjene nå er dekkende.

2.5.3 Forutsetninger

Biometriske forutsetninger i kollektive pensjonsforsikringer

Forutsetninger om dødelighet

Beste estimats dødelighetsforutsetninger består av en estimert startdødelighet og en antatt dødelighetsutvikling. For startdødeligheten registrerte Finanstilsynet at foretaket benytter lavere forventet dødelighet enn det som ligger til grunn for K2013. Dette reflekterer de negative risikoresultatene for opplevelsrisiko (se rapportens avsnitt 2.4.3 om forsikringsområdet). Antagelsene om dødelighetsutvikling fremover i tid bygger på SSBs oppdaterte dødelighetsfremskrivninger. Etter Finanstilsynets forståelse var disse justert betydelig basert på observert dødelighetsutvikling i en samlet forsikringsbestand gjennom analyse utført av Finans Norge.

I foreløpig rapport viste Finanstilsynet til at det er stor usikkerhet knyttet til forutsetninger om dødelighetsutvikling. Etter Finanstilsynets vurdering tilsier den store usikkerheten at foretakene bør være forsiktige ved fastsettelse av forutsetninger om dødelighetsutvikling som isolert sett representerer en fortjenestemargin i forhold til K2013. Finanstilsynet ba styret redegjøre for justeringen av dødelighetsfremskrivningene som foretaket har lagt til grunn.

Styret viser i sitt svar til oppdaterte dødelighetsforutsetninger som er implementert i solvensberegninger fra november 2021. Forutsetningene er fastsatt på bakgrunn av analyse av startdødelighet (i antall og i økonomisk effekt) samt dødelighetsfremskrivninger. Fremskrivningen av dødelighet tar utgangspunktet i SSB sin befolkningsanalyse, men styret anser at befolkningsfremskrivningen til SSB er konservativ. Styret viser bl.a. til at analysene i regi av Finans Norge tilsier at dødelighetsforbedring i forsikret bestand er signifikant mindre enn for befolkningen samlet. Ved fastsettelse av oppdaterte forutsetninger er det etter styrets vurdering lagt til grunn et forsiktighetsprinsipp ved å bare delvis innarbeide Finans Norges analyser i forutsetningene om dødelighetsforbedring i forsikringsbestanden.

Foretakets oppdaterte forutsetninger om startdødelighet medfører at solvenskapitaldekningen blir noe høyere enn hva den ville blitt dersom K2013 hadde blitt lagt til grunn i beregningene. Finanstilsynet vil på generelt grunnlag bemerke at det bør foreligge gode argumenter for slike beregningsforutsetninger i en situasjon der risikoresultatene for opplevelsrisiko er negative, men tar til etterretning at de nye dødelighetsforutsetningene er underbygget i foretakets oppdaterte dødelighetsanalyse.

Forutsetninger om reaktivering i kollektive pensjonsforsikringer

Nordea Liv meldte nytt forsikringsteknisk beregningsgrunnlag for reaktivering i kollektiv uførepensjon i brev av 6. november 2019. Beste estimats forutsetninger for reaktivering i kollektiv uførepensjon syntes ikke å være relatert til den meldte reaktiveringstariffen. Av dokumentasjonen om gjeldende Solvens II-forutsetninger fremkommer det at forutsetningene om reaktivering er planlagt oppdatert i første kvartal 2022. Finanstilsynet ba styret gi en beskrivelse av oppdateringen av beste estimats forutsetninger om reaktivering i kollektiv uførepensjon.

Det følger av styrets svar at styret vurderer at tidsavhengig reaktivering bør modelleres også i solvensberegningene, men at tilpassing av beste estimat-parameterne til oppdatert tariff krever mer omfattende modellendringer, og at arbeidet med dette er igangsatt. Styret visere videre til at det er blitt utført omfattende analyser av reaktivering, men at disse er påvirket av historisk atypisk reaktivering i 2021, antagelig på grunn av myndighetenes koronatiltak. Foretaket har derfor

besluttet å analysere forutsetninger nærmere med data for 2022 for å kontrollere at de observerte trender vedvarer. Styret erkjenner at reaktiveringsforutsetningene i solvensberegningene er noe utdatert, men dette anses akseptabelt med bakgrunn i at sensitivitetsanalyser viser at reaktivering har begrenset effekt på solvenskapitaldekningen, samt at forutsetninger benyttet i solvensberegningene anses konservative i forhold til observasjoner de siste årene. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning, og legger til grunn at oppdaterte forutsetninger tas i bruk når det foreligger nye analyser som reduserer usikkerheten om forventet reaktivering fremover.

Lønnsomhetsfremskrivning og avgangsforutsetninger for ettårige risikoprodukter

For individuelle risikoprodukter hvor kunden har rett til fornyelse uten ny helsevurdering, beregnes de tekniske avsetningene med forutsetninger om fornyelse av kontrakten, såkalt "lang kontrakts-grense". I lønnsomhetsfremskrivningen har Nordea Liv tatt hensyn til en gradvis forverring av lønnsomheten over tid, fordi kundene som representerer den laveste forsikringsrisikoen lettere vil kunne flytte sin forsikring. Etter stedlig tilsyn i 2017 pekte Finanstilsynet på at forutsetningene om fremtidig lønnsomhet også må ta hensyn til utviklingen i konkurransen og den generelle lønnsomheten for produktene, og stilte spørsmål ved om det er realistisk at disse produktene vil opprettholde den høye lønnsomheten langt inn i fremtiden. Styret viste til at ytterligere synkende marginer som følge av eventuelt prispress ikke er inkludert, men at den antatte totale lønnsomheten fra produktet etter 15 år likevel er svært beskjeden ettersom avgangsforutsetningene for produktet er lagt noe høyere enn observert. Det var uklart for Finanstilsynet i hvilken grad forutsetningene om fremtidig lønnsomhet som er basert på ekspertvurderinger, er validert og om det er foretatt sensitivitetsanalyser med alternative forutsetninger.

Det følger av styrets svar at forutsetninger for marginer og avgang for risikoprodukter i utgangspunktet fastsettes basert på historiske observasjoner for egen bestand. Styret viser til at foretaket i begrenset grad benytter ekspertvurderinger i fastsettelse av disse forutsetningene, og når disse benyttes er dette ut fra forsiktighetsprinsippet. Styret opplyser at marginer fastsettes ut fra en analyse av historisk resultat som viser hvordan lønnsomheten per årgang utvikles over tid. Styret viser til [REDAKERT], og at effekten er reflektert i datagrunnlaget og hermed tatt høyde for i solvensberegningene. Styret viser videre til at forutsetning om avgang i utgangspunktet er basert på historiske observasjoner, men at foretaket har valgt en konservativ tilnærming og at modellert avgang er høyere enn det som er observert historisk.

Finanstilsynet vil påpeke at forutsetninger om fremtidige marginer ikke utelukkende bør fastsettes på bakgrunn av historiske data, men også bør inneholde fremoverskuende vurderinger, herunder av i hvilken grad et generelt marginpress for produktene kan tilsi lavere fremtidig lønnsomhet enn det historiske data viser.

Foretaket benytter de samme avgangsforutsetningene for alle ettårige risikodekninger (død, uførhet og alvorlig sykdom). Siden fremtidig antatt lønnsomhet er ulik for de ulike risikodekningene, vil ulik kundeatferd for ulike risikodekninger kunne ha stor betydning for beregningen av tekniske avsetninger. Det var uklart for Finanstilsynet om en felles avgangsforutsetning er realistisk med hensyn til forventet kundeatferd.

Styret bekrefter i sitt svar at foretaket benytter felles avgangsforutsetninger for risikodekninger med lang kontraktsgrense (dødelighet og uførhet). Dette begrunnes i at disse dekningene ofte selges

samlet og det er få kunder som bare har uføredekning, samt at avgang for dødsdekninger og uføredekninger har lik profil over tid. [REDACTED]

Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning.

Avgangsforutsetninger for fripoliser

Foretaket har antatt en fast avgang av fripoliser som er ment å reflektere muligheten for kortere utbetalingstid for fripoliser. Finanstilsynet påpekte etter stedlig tilsyn i 2017 at effekten av mulig tidlig uttak av alderspensjon og mulig kortere utbetalingstid ikke bør inkluderes i antagelse om økt avgangssannsynlighet. Den økonomiske effekten av kortere utbetalingstid er ulik effekten av avgang, og en slik forenkling vil ikke reflektere forpliktens rentefølsomhet på en riktig måte. Finanstilsynet registrerte samtidig at effekten av å sette avgangen til null reduserer solvenskapitaldekningen vesentlig. Forenklingen har dermed betydelig positiv effekt på solvenskapitaldekningen, men Finanstilsynet anser at forenklingen kan undervurdere de underliggende forpliktelsene.

Finanstilsynet forstår det slik at forutsetningen om avgang, som reflekterer forutsetninger om kortere utbetalingstid for fripoliser, var fastsatt ved å hensynta en sannsynlighet for at foreslåtte regelverksendringer for garanterte produkter blir gjennomført. Dette gjelder endring i grensene for at pensjonsleverandører og fripoliseinnehavere kan kreve at utbetalingstiden for små fripoliser settes ned. Foretaket har dermed innarbeidet antatte regelverksendringer i de tekniske avsetningene før regelendringene var vedtatt. Å forskuttere usikre mulige endringer som antas å være til fordel for foretaket, er etter Finanstilsynets vurdering ikke i tråd med kravene i regelverket, jf. finansforetaksloven § 14-8 som stiller krav til at forsikringstekniske avsetninger skal beregnes på en forsiktig, pålitelig og objektiv måte. Etter Finanstilsynets vurdering innebærer dette prinsippet at foretakene ikke kan legge til grunn mulige fremtidige regelverksendringer når det er stor usikkerhet knyttet til om endringene faktisk vil bli gjennomført, spesielt når eventuelle endringer vil ha en positiv effekt på foretakets solvens. I dette konkrete tilfellet understrekes usikkerheten av at Stortingets vedtak avviker fra det opprinnelige regelverksforslaget som Nordea Liv har lagt til grunn.

Det følger av styrets svar at avgangsforutsetninger for fripoliser er oppdatert per mars 2022, [REDACTED]. Endringen medførte en vesentlig reduksjon i solvenskapitaldekningen. Styret viser til at foretaket tidligere antok at effekten av økt omfang av forkorting av utbetalinger bidro til å redusere durasjonen i forpliktelsene, men de vedtatte regelverksendringene gjør at antatt effekt av forkorting ikke lenger er relevant. Finanstilsynet tar til etterretning at eventuell effekt av forkorting framover ikke vil bli reflektert via avgangsforutsetningen, men direkte via modellerte kontantstrømmer.

Avgangsforutsetninger for fondskonto (individuell kapitalforsikring med investeringsvalg)

Foretaket har antatt en fast avgang for produktet fondskonto (individuell kapitalforsikring med investeringsvalg). [REDACTED]

[REDACTED] Finanstilsynet mener man bør være forsiktig med å bruke en fast forutsetning på en parameter som er scenario-avhengig, da det kan undervurdere nivået på tekniske avsetninger og føre til at kapitalkravet ikke reflekterer den reelle risikoen. Skal det brukes en slik fast, ikke scenario-avhengig parameter, bør den fastsettes forsiktig,

utfra en vurdering av hvorvidt resultatet for tekniske avsetninger og solvenskapitalkrav virker rimelig.

Det følger av styrets svar at foretaket benytter en fast avgangsintensitet for produktet fondskonto, og at denne i utgangpunktet beregnes som et 4-årig løpende gjennomsnitt, hvor vesentlige hendelser i perioden vurderes særskilt. Styret vurderer at gjeldende avgangsforutsetning er et konservativt estimat som er noe høyere enn 4-års gjennomsnitt. Styret viser videre til sensitivitetsanalyser, som tilsier at avgangsforutsetninger for fondskonto har en vesentlig effekt på beste estimat-avsetninger for produktet, men har liten effekt på samlet solvenskapitaldekning som følge av reduksjon i beregnet avgangsrisiko med tilsvarende effekt på risikomarginen.

Finanstilsynet registrerer at styret mener at en fast avgangsforutsetning som er konservativt fastsatt i tilstrekkelig grad ivaretar forsiktighetsprinsippet, og legger til grunn at forenklingen regelmessig valideres.

Egen pensjonskonto

Finanstilsynet registrerte at foretaket har tilpasset forutsetninger og beregning av tekniske avsetninger til innføringen av egen pensjonskonto, men vurderte at det er noen mangler i avgangsforutsetningene knyttet til egen pensjonskonto. Finanstilsynets mener at det bør fastsettes forutsetninger om avgang til selvvalgt leverandør, men kunne ikke se at foretaket har gjort dette. Videre hadde foretaket antatt at tilfeller der arbeidstaker fratrer og blir ansatt hos en arbeidsgiver som har pensjonsavtalen i Nordea Liv, ikke skal regnes som avgang. Når et medlem flyttes fra en ordning ved bytte av jobb, skal medlemmets kapital etter Finanstilsynets vurdering anses som utenfor kontraktens grense etter fratredelse uavhengig av om den nye arbeidsgiveren har pensjonsordning i Nordea Liv eller ikke. Finanstilsynet viste til at etter reglene om kontraktens grense, skal det ikke tas hensyn til mulig tilflytting til en annen kollektiv ordning, slik at avsetningene kun skal beregnes basert på forutsetninger om brutto fraflytting.

Det følger av styrets svar at manglene knyttet til avgangsforutsetninger for egen pensjonskonto ble utbedret i forbindelse med parameteroppdateringen i første kvartal 2022. Foretaket modellerer nå avgang for frie pensjonskapitalbevis, selvvalgt leverandør og bedriftsvalgt leverandør, samtidig som kapital knyttet til medlemmer som skifter jobb anses som utenfor kontraktens grense. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning, [REDACTED]

2.5.4 Modellering av økonomiske scenarier

Økonomisk scenariogenerator (ESG)

Nordea Liv bruker ESG-modell fra ekstern leverandør. Finanstilsynet registrerte at det benyttes modeller med høy kompleksitet både for aksjer, rentebærende papirer og eiendom. Finanstilsynet ba foretaket beskrive hvordan det ivaretar kalibrering mot relevante markedsdata også når det gjelder samvariasjon mellom ulike aktivklasser, herunder spesielt samvariasjon knyttet til aksjer. Finanstilsynet ba foretaket beskrive hvordan simuleringsdata fra modellen valideres, og hvordan simuleringsdata eventuelt er sammenlignet mot andre interne eller eksterne modeller.

Det følger av styrets svar at modellen for generering av økonomiske scenarier kalibreres månedlig mot observerbare markedsdata, og mot historiske data der markedsdata ikke er tilgjengelig. Styret

viser til at historiske data oppdateres årlig, og at kalibreringen valideres månedlig hvor det gjennomføres ulike tester som dokumenteres.

Etter Finanstilsynets forståelse simulerte foretakets rentemodell renter med et noe begrenset utfallsrom, herunder når det gjelder simulering av negative renter. Finanstilsynet registrerte at modellens begrensninger også tas opp i foretakets validering. Finanstilsynet ba foretaket gi en beskrivelse av om rentemodellen gir et realistisk utfallsrom i et lavrentesenario.

Styret viser i sitt svar til at scenarioer reproduserer både EIOPA-rente og implisitt rentevolatilitet, noe som tilsier at utfallsrommet er i tråd med markedetsdataene. Styret viser til at modellene er kalibrert korrekt også for rentekurvene i svenske kroner og euro. Finanstilsynet tar til etterretning at modellen etter styrets oppfatning håndterer et lavrenteregime på en god måte.

Informasjon fra Finanstilsynets nivåundersøkelse for tekniske avsetninger våren 2020 viser at kort risikofri rente har kunstige svingninger fra år til år som antakelig skyldes negativ autokorrelasjon. Undersøkelsen viser videre at Nordea Liv simulerer høye verdier for kort risikofri rente for lengre løpetider. Finanstilsynet stilte spørsmål ved om denne modelleringen er konsistent med rentekurven fra EIOPA. Dersom foretaket simulerer en kort risikofri rente som gir urealistisk høy avkastning, vil foretaket underestimere verdien av forpliktelsene.

Styret viser i sitt svar til beskrivelsene av månedlige kontroller som viser at modellen tilfredsstillende kravene til risikonøytralitet ved avstemming mot EIOPAs rentekurve, med tilfredsstillende Martingale-egenskaper og volatilitet i tråd med markedetsdata. Finanstilsynet registrerer at styret mener at den simulerte renten er i samsvar med rentekurven til EIOPA. Finanstilsynet vil følge opp foretakets ESG i den pågående nivåundersøkelsen for tekniske avsetninger per 31. desember 2021.

Etter Finanstilsynets vurdering bør underliggende modeller, og ikke bare de kalibrerte parameterne, i den økonomiske scenariogeneratoren jevnlig vurderes under endrede markedsførhold eller ved endringer i risiko. Det var ikke klart for Finanstilsynet om foretaket i tilstrekkelig grad har fulgt opp den eksterne leverandøren for å sørge for at ESG-modellen utvikles slik at denne er tilpasset endrede markedsførhold og endringer i risiko.

Finanstilsynet registrerer at styret er enig i Finanstilsynets vurdering om jevnlig validering av modellen og parameterne. Styret viser til at det er innarbeidet en prosess for validering av modellene, noe som har medført flere endringer i modellen og kalibrering de siste årene. Finanstilsynet tar til etterretning at rammeverket med interne kontroller medfører at den eksterne leverandøren utfordres regelmessig på forutsetningene i ESG-modellen og kalibreringsprosessen.

Modellering av obligasjoner verdsatt til amortisert kost

Obligasjonene verdsatt til amortisert kost modelleres med en separat modellering av en hold-til-forfall-buffer. Det forutsettes at denne bufferen avløper over hele levetiden til forpliktelsen, mens bufferen (positiv eller negativ) realistisk sett vil avløpe vesentlig raskere ettersom obligasjonene når forfallsdato, samt ved endringer i rentenivået. Det var uklart for Finanstilsynet i hvilken grad denne forenklingen påvirker foretakets beregnede solvens, og om foretaket har validert forenklingen eller i andre sammenhenger har foretatt beregninger med alternative forutsetninger.

Styret viser i sitt svar til at forenklingen er omtalt i valideringsrapporten, og at det er konkludert med at modellen er akseptabel. I konklusjonen er det bl.a. tatt i betraktning at det er identifisert utviklingsbehov som er planlagt implementert i forbindelse med innføring av IFRS 17. Styret viser til at det er utført flere sensitivitetstester etter ferdigstilling av valideringsrapporten, hvor det forutsettes at andelen obligasjoner til amortisert kost reduseres til omtrent halvparten, og at dette har en begrenset effekt på solvenskapitaldekningen. Finanstilsynet tar til etterretning at testen og valideringsrapporten etter styrets oppfatning viser at effekten av den forenklet modelleringen ikke er vesentlig.

Forenklet inndeling i modellpunkter

I foretakets beregning av tekniske avsetninger er det benyttet en betydelig forenkling ved å dele inn forsikringsporteføljen i modellpunkter. Det benyttes et mindre antall modellpunkter, med bruk av gjennomsnittstall for rentegaranti innenfor relativt vide intervaller (et halvt prosentpoeng), og gjennomsnittlig avkastning for de to ulike porteføljene med ulik risikoprofil. Nivået på rentegaranti og tilleggsavsetninger vil ha vesentlig betydning for renteresultatet og for modelleringen av fremtidige ledelsestiltak. Finanstilsynet stilte spørsmål ved om den benyttede inndelingen i et mindre antall modellpunkter sikrer at resultatfremskrivningen reflekterer den underliggende forpliktelsen og risikoen i tilstrekkelig grad. Bruk av gjennomsnittstall for et relativt lite antall modellpunkter bidrar til å undervurdere den faktiske variasjonen i de underliggende forpliktelsene, noe som kan undervurdere det samlede nivået på tekniske avsetninger. I aktuarfunksjonens rapporter er det gjengitt valideringsresultater som indikerer at inndelingen i modellpunkter undervurderer nivået på de tekniske avsetningene og solvenskapitalkravet, men det er ikke gjort tiltak for å korrigere dette.

En gruppering i modellpunkter kan være en hensiktsmessig forenkling i beregningen av tekniske avsetninger, men eventuelle forenklinger som systematisk undervurderer nivået på tekniske avsetninger kan etter Finanstilsynets vurdering ikke benyttes. Dersom foretakets modellering systematisk undervurderer nivået, må det gjøres tilpasninger som retter opp forholdet. Finanstilsynet forstod det slik at foretaket over lengre tid har testet effekten av inndelingen i modellpunkter, men Finanstilsynet påpekte at dette ikke endrer foretakets plikt til rette opp identifiserte mangler i de løpende solvensberegningene.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret ikke er enig i Finanstilsynets observasjon at det er benyttet en betydelig forenkling i fastsettelse av antall modellpunkter. Styret påpeker at kontantstrømmer er beregnet individuelt for hver enkelt poliseholder ut fra de faktiske egenskaper og garantirenter for den aktuelle polise, deretter er kontantstrømmer sammenslått for polisene innenfor et produkt og innenfor et intervall av garanti. Ifølge styret gjør denne metoden at antall modellpunkter kan reduseres betydelig i forhold til situasjonen hvor kontantstrømmer er generert på modellpunktnivå. Styret viser til utførte sensitivitetstester i september 2021, november 2021 og februar 2022, hvor en dobling og tre-dobling av antall modellpunkter kun medførte en svært begrenset endring i solvenskapitaldekningen.

Finanstilsynet vil innledningsvis fastholde at bruk av modellpunkter i simuleringen av fremtidige resultater, hvor kontrakter med ulik rentegaranti modelleres samlet, kan representere en forenkling som undervurderer forpliktelsen. Finanstilsynet tar til etterretning at styret mener at det ikke er blitt implementert en betydelig forenkling ved fastsettelse av antall modellpunkter. Finanstilsynet viser likevel til tidligere sensitivitetstester gjengitt i aktuarfunksjonens rapport som angir en vesentlig

større effekt av en dobling av antall modellpunkter. Finanstilsynet vil videre påpeke at slike tester fortsatt vil være sårbare for hvordan den nye inndelingen i modellpunkter er foretatt, og at det derfor bør foretas tester med full beregning av forpliktelsene uten gruppering i modellpunkter. Videre vil slike tester være avhengig av de økonomiske forholdene på beregningstidspunktet. Finanstilsynet legger derfor til grunn at foretaket regelmessig tester effekten av grupperingen i modellpunkter, og iverksetter tiltak dersom den anvendte forenklingen systematisk undervurderer nivået på tekniske avsetninger.

Plan for fremtidige ledelsestiltak

Fremtidige ledelsestiltak kan kun tas hensyn til i beregningene dersom de anses som realistiske i henhold til kravene i artikkel 23 i forordning (EU) 2015/35. Foretaket har utarbeidet en plan for fremtidige ledelsestiltak som er vedtatt av styret. Finanstilsynets vurderte at dokumentet i liten grad var koordinert med og forankret i øvrige styrende dokumenter. Finanstilsynet forventer at foretakets handlingsregler er klart forankret i foretakets styrende dokumenter. Etter Finanstilsynets vurdering bør effekten av de ulike tiltakene kvantifiseres i plan for fremtidige ledelsestiltak, slik at det er klart for styret hvor stor effekt de forutsatte ledelsestiltakene har på foretakets beregnede solvens.

Finanstilsynet registrerer at styret er enig i Finanstilsynets kommentarer, og vurderer at det er forbedringspotensial knyttet til videre integrering av tiltakene i styrende dokumenter. Styret viser til at effekten av de ulike tiltakene er gjennomgått av styrets risikoutvalg. Finanstilsynet tar til etterretning at styret fremover vil kvantifisere effekten i planen for fremtidige ledelsestiltak.

Forutsetninger for bruk av buffere ved årsavslutning

I beregningen av hvor mye av avkastningsresultatet som kan avsettes til bufferfondene ved årsavslutningen benyttes det forenklete forutsetninger som er fastsatt i foretakets plan for fremtidige ledelsestiltak. Beregninger av forventet oppbygging og bruk av buffere bør være scenarioavhengige, slik at de reflekterer den aktuelle situasjonen i scenarioene. En riktig scenarioavhengig beregning krever at simuleringen i tilstrekkelig grad skiller ulike kontrakter med ulik beregningsrente, ulik avkastning og ulikt nivå på tilleggsavsetninger, slik at det ikke forutsettes en mer optimal bruk av buffere enn det foretaket kan gjennomføre i praksis. Etter Finanstilsynets vurdering vil den forenklete inndelingen i modellpunkter som omtalt ovenfor, med bruk av gjennomsnittlig rentegaranti og gjennomsnittsavkastning for to ulike porteføljer, bidra til at forutsetningene om oppbygging og bruk av buffere ikke er realistisk.

Styret viser i sitt svar til redegjørelsen for antall modellpunkter omtalt ovenfor. Styret viser videre til at det har vært benyttet en forenkling som innebærer at det er etablert en felles investeringsportefølje og at kursreguleringsfondet har vært behandlet som en fellesbuffer på tvers av den modellerte porteføljen. Styret bekrefter at denne forenklingen ikke lenger benyttes. Finanstilsynet tar til etterretning at det i tråd med investeringsstrategien nå er modellert to særskilte investeringsporteføljer. Finanstilsynet legger til grunn at forutsetningene for bruk av buffere jevnlig valideres, og tilpasses dersom valideringen tilsier det.

Beregning av risikomargin

I aktuarfunksjonens rapport fra mars 2019 ble det påpekt en feil i beregningen av risikomarginen, hvor diskonteringen var foretatt med rentekurve med volatilitetsjustering, mens EIOPAs "Guidelines on the implementation of the long-term guarantee measures" fastslår at den skal beregnes uten volatilitetsjustering. Ett år senere var feilen fortsatt ikke rettet, men det ble påpekt at

feilen undervurderte de tekniske avsetningene med ca. [REDACTED]. Finanstilsynet understreker viktigheten av at kjente feil som innebærer avvik fra regelverket umiddelbart blir rettet opp uavhengig av om feilen vurderes å ha begrenset effekt. Finanstilsynet ba styret forklare hvorfor den identifiserte feilen i beregningen av risikomarginen ikke umiddelbart ble rettet.

Finanstilsynet tar til etterretning at styret er enig i Finanstilsynets vurdering om at det tok for lang tid før den identifiserte feilen i beregning av risikomargin ble rettet. Styret bekrefter at foretaket i etterkant har strammet inn på oppfølging av aktuarfunksjonens anbefalinger, blant annet via faste ukentlige møter mellom modelleiere, aktuarfunksjonen og risikostyringsfunksjonen om modellutvikling, et system for rapportering og oppfølging av anbefalinger, og ytterligere forankring av anbefalinger i styrets risikoutvalg. Finanstilsynet vil presisere at kjente feil som er i strid med regelverket umiddelbart må rettes opp, og at dette skiller seg fra andre anbefalinger fra aktuarfunksjonen som kan kreve oppfølging over lengre tid.

4.5.5 Beregning av solvenskapitalkravet

Forenklinger i beregningen av solvenskapitalkravet

Foretaket benyttet enkelte forenklinger i beregningen av solvenskapitalkravet. Etter det Finanstilsynet forstod, behandles f.eks. "Credit Default Swaps" som type 2-aksjer, og det beregnes ikke motpartsrisiko for reassurans som er hensyntatt i beregningen av katastroferisiko. Finanstilsynet bemerket at regelverket kun tillater bruk av enkelte spesifiserte metoder i beregningen av kapitalkravet, og at foretak ikke kan benytte egne forenklinger utover disse.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at oppdatert modell for beregninger av solvenskapitalkrav for markedsrisiko ble tatt i bruk i februar 2022, og at modellen nå håndterer "Credit Default Swaps (CDS)", slik at forenklet beregning ikke lenger benyttes. Styret viser videre til at effekten av reassuranskontrakter på motpartsrisiko er svært begrenset. Finanstilsynet vil påpeke at regelverket ikke åpner for å la være å beregne risikoer som er begrensede. Finanstilsynet legger derfor til grunn at foretaket tilpasser seg slik at det fremover beregner motpartsrisiko i samsvar med regelverket.

2.6 Antihvitvasking

Opplæring

Livsforsikringsforetak er pålagt å sikre at ansatte og andre som utfører oppdrag for foretaket gis tilstrekkelig antihvitvasking- og antiterrorfinansieringsopplæring. Opplæringen skal gis slik at de ansatte og andre som utfører oppdrag for foretaket er kjent med virksomhetens risikoeksponering og forpliktelser etter hvitvaskingsloven, samt at de gjøres i stand til å gjenkjenne forhold som kan indikere hvitvasking og terrorfinansiering. Opplæringen skal gis jevnlig slik at kunnskapen vedlikeholdes og oppdateres. Det var Finanstilsynets forståelse at foretakets forsikringsagenter gis noe opplæring i antihvitvasking- og antiterrorfinansiering før agenten kan formidle forsikringer for foretaket, men at foretaket ikke ga løpende opplæring eller påser at forsikringsagentene på annen måte mottar løpende opplæring knyttet til hvitvasking i forsikring.

Det følger av styrets svar at det av avtaleverket med distributørene følger hvilke ansvar/forpliktelser de har etter hvitvaskingsregelverket ved etablering av kundeforhold på vegne av Nordea Liv. Styret opplyser videre at avtalene inkluderer en beskrivelse av risikoeksponering knyttet til Nordea Livs produkter, herunder hvilke risikofaktorer en skal være oppmerksom på samt hvordan en skal rapportere mistenkeligheter. Styret fremhever at samtlige distributører/forsikringsagenter benytter Nordea Livs salgsverktøy ved etablering av kundeforhold, og at alle rådgivere må gjennomføre en

obligatorisk opplæring (e-læring) og bestå en avsluttende test før salgsverktøyet kan tas i bruk. Denne opplæringen inkluderer de forpliktelser og krav som er beskrevet i distribusjonsavtalene, herunder risikofaktorer for hvitvasking knyttet til produkter og kundeforhold. Det følger videre av styrets svar at etterlevelsen av distribusjonsavtalene overvåkes gjennom møter definert i avtalene. Styret fremhever at et fast agendapunkt er hvitvasking hvor foretaket gjennomgår Nordea Livs risikoanalyse, betydning av eventuell oppdatering i lovverk og veiledninger samt distributørens etterlevelse av krav i henhold til avtalen.

Finanstilsynet registrerer at foretaket har besluttet at den obligatoriske opplæringen til rådgivere/forsikringsagenter for å bli autorisert til å selge ITP i salgsverktøyet skal oppdateres og gjennomføres jevnlig og minimum hvert andre år. Dersom det kommer endringer i regelverk eller foretaket vurderer at det er vesentlige endringer knyttet til risiko vil e-læringen bli oppdatert og det vil settes krav til at rådgiverne gjennomfører det oppdaterte kurset for fortsatt å ha tilgang til salgsverktøyet. Finanstilsynet registrerer at styret vurderer at etablerte og planlagte prosesser for opplæring av forsikringsagenter knyttet til virksomhetens risikoeksponering og forpliktelser etter hvitvaskingsregelverket er tilpasset den aktuelle risiko forbundet med formidling av foretakets produkter.

Finanstilsynet viser til at foretaket bør ha en opplæringsplan som viser opplæringstiltak, gjennomføring, deltakelse og kompetansekrav og kompetanseoppnåelse. Finanstilsynet ber om å motta foretakets opplæringsplan for foretakets distributører.

Transaksjonsovervåkning

Foretaket har maskinell overvåkning av transaksjoner for å avdekke transaksjoner som kan innebære hvitvasking eller terrorfinansiering. Finanstilsynet viste i foreløpig rapport til at det fremgikk av dokumentasjonen at foretaket legger stor vekt på transaksjonsstørrelse i den automatiske kontrollen. Det fremgikk blant annet at det er en høy terskel i kroner for hva som vurderes som en mistenkelig transaksjon. Finanstilsynet vurderte at den høye terskelen for kontrolltiltak gjør at foretaket vil kunne overse mistenkelige transaksjoner og at terskelen ikke er egnet til å fange opp om transaksjonene er i samsvar med kundens opplyste formål og art. Det var videre Finanstilsynets vurdering at terskelen er mindre egnet til å avdekke mistenkelige forhold som utløser undersøkelsesplikt. Finanstilsynet stilte også spørsmål ved om terskelen er risikobasert og egnet for å fange opp både hvitvaskings- og terrorfinansieringsforsøk.

Det følger av styrets svar at foretaket er enig i at en beløpsgrense alene ikke er egnet til å avdekke mistenkelige transaksjoner. Styret fremhever at transaksjonsstørrelse kun er én av flere faktorer som blir vurdert som en del av transaksjonsovervåkingen. Av Nordea Livs produkter, er det fondskonto som er vurdert å være mest eksponert for hvitvasking. Nordea Bank er eneste distributør som selger dette produktet. Felles kunder med Nordea Bank er i tillegg til Nordea Livs egne rutiner, dekket av systemer og prosesser for transaksjonsovervåking i Nordea Bank. Styret viser til utkontrakteringsavtale med Nordea Bank hvor varslinger basert på den automatiske transaksjonsovervåkingen undersøkes av banken. Dersom undersøkelser ikke avkrefter mistanken, blir Nordea Liv varslet. Styret fremhever at denne prosessen bidrar til at kundeforholdene som er mest risikoutsatte, er dekket av prosess for transaksjonsovervåking i Nordea Bank i tillegg til Nordea Livs lokale rutine for kunde- og transaksjonsovervåking.

Det følger videre av styrets svar at Nordea Livs egne transaksjonsovervåking er utviklet basert på produktets egenskaper og opplysninger fra kunden. De lokale scenariene tar utgangspunkt i transaksjonsmønstre som avviker fra formålet med avtalen/kundeforholdet og midler som inngår. Styret bekrefter at det i ett av flere scenarier fokuseres på beløp over en gitt grense. Transaksjonen vil, i likhet med andre innbetalinger fra Nordea Bank kontoer, allerede være dekket av transaksjonsovervåkingen i Nordea Bank. De øvrige lokale scenariene i Nordea Liv fokuserer på et avvikende transaksjonsmønster og frekvens i forhold til hva som er forventet.

Styret fremhever at etablerte løsninger og rutiner for transaksjonsovervåking bygger på risikoanalysen, herunder hvordan kundeforhold og produkter kan benyttes til terrorfinansiering eller hvitvaskingsformål. Finanstilsynet tar til etterretning at styret vurderer at kontrollene er risikobaserte og på en tilfredsstillende måte ivaretar risikoen foretaket er eksponert for. Finanstilsynet kan imidlertid ikke se at styret i sitt svar redegjør for nivået på det etablerte terskelnivået for hva som vurderes som en mistenkelig transaksjon. Finanstilsynet ber om å motta ytterligere informasjon om bakgrunnen for det fastsatte nivået og en vurdering av om det kan være hensiktsmessig å sette nivået lavere.

Finanstilsynet ber om å motta kopi av protokollen fra styremøtet hvor Finanstilsynets tilsynsrapport blir behandlet. Kopi av tilsynsrapporten bes sendt til valgt revisor.

For Finanstilsynet

Runa Kristiane Sæther
seksjonssjef

Runar Elvsborg
senior tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.